

Українське Нозацтво

РІК X

ЛИПЕНЬ — ВЕРЕСЕНЬ 1973

Ч. 3 (25)

СИМОН ПЕТЛЮРА

10. V. 1879 — 25. V. 1926

Головний Отаман Військ УНР від 1918 р.
Перший Генеральний Секретар Військових Справ УЦРади
і Кошовий Слобідської України в 1917 р.
(Патрон Станиці УВК ч. 20 в Феніксі, Арізна, ЗСА)

«УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО»
квартальник
Українського Вільного Козацтва

„UKRAINSKE KOZATSTVO”
Veterans' Brochure
Ukrainian Cossack Brotherhood

Редагує колегія:

Головний редактор і адміністратор — Антін Кущинський,
заступники: Михайло Петруняк і Павло Бабяк;
члени: Володимир Засадний і Василь Іващук.

Address:

„UKRAINSKE KOZATSTVO”
2100 W. Chicago Ave.
Chicago, Ill. 60622 — USA

З М І С Т Чис. 3 (25)

Віталій Коротич — Україні	стор. 1
У 47-му річницю підступного вбивства Головного Отамана Симона Петлюри	2
Антін Кущинський — Бо ми браття козацького роду	3
Роман Степаняк — Молитва козака	5
М-гр Осип Губчак — Северин Наливайко провідник козацтва	6
Володимир Мошинський — Дунайське козацтво	9
Михайло Петруняк — Перебування запорожців на Покутті	16
Михайло Брик — Козаки в Голяндії в 1813 році	19
Іван Калинович — «Українізація» Змієвського полку	21
Рудольф Федорович — Історичний документ	22
Павло Дудик — Козаки на Олександрійщині	24
Сергій Ган — «З «біографії» колись козацької Полтавщини	26
А. Торський - Знаменитий успіх Козацького клубу «Лейн-Технікал»	29
Григорій Репа — Козацьке юнацтво веде перед	32
Д-р А. Власенко-Бойцун — Канада і світ очима українця	37
Відійшли у вічність	40

*

**

**Хто ще не вислав передплати на «У, К.» за 1973 рік —
ПОСПИШТЬ ЦЕ ЗРОБИТИ НЕГАЙНО!**

Річна передплата:

для ЗСА і Канади 5. долярів, для Південної Америки 15 нових аргентинських пезів, для Австралії 3.50 австралійських долярів, для Англії 2 фунти, а для інших країн рівновартість 5 дол. ЗСА. Ціна окремого числа 1.25 дол. ЗСА.

Закликаємо всіх організованих і неорганізованих прихильників Козацької Ідеї за порогами Батьківщини підтримувати і далі наш журнал своїми бодай найменшими фінансовими дарами. Завдяки тому видання журналу, як і до цього часу, не буде мати дефіциту ні жодних боргів, хоч кошти друку й поштові видатки ще далі ростуть.

Редакція і Адміністрація «У. К.»

**

Передрук дозволено з поданням джерела.

Українське Козацтво

РІК X

ЛИПЕНЬ — ВЕРЕСЕНЬ 1973

Ч. 3 (25)

Віталій Коротич

У К Р А І Н І

Розпинали тебе
На курних перехрестях доріг
І стріляли тобі у гаптовані груди
Та не вбили народ — і народ тебе в серці зберіг.
Ти жила. Ти живеш.
Вся — земля твоя, небо і люди.
Ти співаєш пісень і долонями п'єш із Дніпра,
Я жита твої бачу, що ген в виднокруг колосяться.
І цвітіння твого не минає довіку пора,
Ти несеш мені щастя
В тебе безліч хоробрих та вірних навіки синів,
Тих, кого ні недоля, ні вража рука не зігнули.
Ти приходиш до мене у млі передранішних снів,
Бачу коси твої, що у праці повз мене майнули.
Україно моя!
В тебе юна та дужа хода.
Україно моя!
Моя праце, прекрасная мріє...
Попрохаєш життя — не вагатимусь, зразу ж віддам.
Все по краплі віддам
За народ твій, що ввік не старіє.

У 47-МУ РІЧНИЦЮ ПІДСТУПНОГО ВБИВСТВА
АГЕНТОМ МОСКВИ
ГОЛОВНОГО ОТАМАНА
СИМОНА ПЕТЛЮРИ

ВІДОЗВА ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ

Верховний Головнокомандуючий дозволив після мого прохання сформувати в Київській військовій окрузі 4 батальйони «Рятування України». Згадані батальйони комплектуються з числа тих вояків, які є в тилкових частинах, або виписуються з шпиталів, а та кож вільних від військової служби. Батальйони формуються по штатові неокремого батальйона. По скінченні формування кожен батальйон повинен буд е відправитись до одної з українських дивізій і ввійде цілком в склад одного з полків цих дивізій.

Закликаю згадані категорії українців вояків, не воєннообов'язаних вступати до батальйонів «Рятування України» і на ділі доказати готовість саможертви для рятування нашого рідного краю.

Україна в небезпеці, в небезпеці революція і здобута нами воля.

В ім'я оборони України, в ім'я волі суших на Україні народів закликаю братів-українців у цей небезпечний час стати під знамена «Рятування України» і, негаючи ні одної хвилини, допомогти братам - воякам і офіцерам, які боються з ворогом і чекають від нас помочі!

Батальйони «Рятування України» згідно з командуючим Київської військової округи мають формуватись: два батальйони в Києві, один в Чернігові та один на станції Ромодан, Полтавської губ. Формування батальйонів згідно з приказом по Штабу Київської військової округи буде провадитись при 1-му Українському запасному полку.

Генеральний Секретар військових справ С. ПЕТЛЮРА
(«Вістник Українського Військового Генерального Комітету»
(Київ, 30 липня 1917 р. ч. 8)
(За «Вісті Комбатанта» ч. 4, 1972 р.)

УРИВОК З ВІДОЗВИ ДО ВОЯКІВ ГОЛОВНОГО ОТАМАНА СИМОНА
ПЕТЛЮРИ З ДНЯ 22-ГО СІЧНЯ 1923 РОКУ

... Не сміємо своїм зневір'ям зневажити священну пам'ять лицарів, що поклали життя своє на олтар Батьківщини. Не сміємо тратити віри, коли не тратити віри Той, хто послав нас на муки за волю свою. Не сміємо складати зброї, коли не випала ще зброя з невтомних рук Твоїх Суверенний Народе Український.

Ти переможеш, Великий Народе Мученику, і переможеш не для того, щоб підбивати під себе чужі, не наші землі, Ти переможеш для спокійного будівання моутньої Держави Української, Для щаливої долі поколінь майбутніх. Спадуть віковічні кайдани з стомлених рук твоїх — спадуть ганебні пута з величної постаті рідної Матері України.

Після ганебної віковічної неволі, після страшного божевільного лихоліття, Ти переможеш Народе Лицарю і в Державі своїй незалежній установиш волю святу для всіх народів, що живуть на розкішних землях Твоїх. Вірний високим засадам волі і рівності, що кохав Ти з часів стародавніх, Ти явиш

всім народам світлий образ правної держави демократичної з забезпеченням вольностей громадянських.

Минуть жакливі криваві роки боротьби і невпинна праця синів Твоїх загоїть рани кривавої руїни, дасть пишні скарби для всіх народів світу, дасть спокій і щастя Великій Вільній Самостійній Україні.

Голова Директорії і Головний Отаман військ УНР С. Петлюра (в. р.)

С. Петлюра

«Статті, листи, документи».

Нью Йорк, 1956 р. (Сторінка 289).

Антін Кущинський

БО МИ БРАТТЯ КОЗАЦЬКОГО РОДУ

Козацтво в Україні — це твір нації і належить до категорій історичних і вічних, як і сама нація.

Підходити до розуміння козацтва з вузько - загумінковими міркуваннями з приміненням його до помічної служби тій чи іншій групі українського суспільства не можна. Цей твір є для всіх патріотів України. В козацтві є місце для представників всіх верств українського народу: і для селянства, і для робітництва, і для всіх різних професій, і для інтелектуалів, і для духівництва, як для колишніх вояків, так і для цивілів, і для старших, і для молоді — в їхній службі Батьківщині.

Українське козацтво завжди найвище шанувало волю і спонтанно повставало проти всякого займанця.

Козацтво існувало і в старій Гетьманщині на всіх теренах її Держави, що відродилась після княжого періоду, і в республіканській Січі Запорізькій. Козацтво існувало і при різних формах вільного державного життя найновішого періоду ренесансу України 1917-1922 років: і за Української Центральної Ради, і за Гетьманської Держави, і за Директорії Української Народньої Республіки.

В Козацькому Русі гармонійно поєднуються народовластя з пошаною до верховної репрезентації нації в особі її символу єдності й державного

суверенітету, що в нашій історії був Гетьман.

Українське Вільне Козацтво, як організаційна форма Козацького Руху новіших часів, мало і має за свою головну мету оборону вольностей і державних прав нашої нації та боротьбу проти всякого займанця, а не — руйницьку боротьбу за внутрішню владу в Українській Державі.

Козацький Рух був з давніх давен і зараз є притягаючим для мас нашої волелюбної і войовничої нації своєю ідеєю та своїми традиціями. Зокрема це проявлялось у трудні дні для нашої нації.

В літопису Грабянки читаємо: ... «Скільки в Україні людей, стільки й козаків і їх не треба примусово скликати, як то в чужих країнах діється... в нас — що лоза, то й козак, а де байрак, то по сотні й по двісті козаків»...

... «Україна — це край населений свободолюбною нацією козаків» — писав Ол. Тайлер в Единбурзі...

І ось ця правда вічно притягаючої сили козацької ідеї і козацьких традицій, що тече в нашій крові і свідомо чи несвідомо — ірраціонально, але спонтанно проявляється в нас з діда-діда, дала себе пізнати і за останніх сотні років Української Визвольної Боротьби.

В 1914 році в Галицькій волості землі нашої постав Легіон «Українських Січових Стрільців», які навіть у своїй назві пов'язали себе з історичною назвою козацької матері — Січі Запорозької.

В 1917 році Козацький Рух воскрес в Наддніпрянській Україні у спонтанному зрості багатотисячних лав Українського Вільного Козацтва, що кинулись боронити Батьківщину від большевицької Москви і билися потім проти напасника плече в плече з Українською Дівою Армією окремими загонами або в складі частин вже нашого регулярного війська.

В 1918 році за часів Гетьманської Держави наше козацтво дістало характер станової організації.

Дух козацький провадив Українською Армією відродженої нашої держави за всіх її політичних самостійницьких влад. Бо ж вояки того новітнього українського війська не звалися «салдатами» або «москалями», як то український нарід називав своїх же синів, коли ті мусіли відбувати військову повинність в московському війську. Наші ж новітні вояки відразу ж почали зватися «козаками» а то й славним іменем — «запорожцями».

І бравурна «Карпатська Січ» 1938-39 років і славна дивізія «Галичина» від року 1943-го, що потім переіменувалася на «1-шу дивізію Української Національної Армії — були переємцями гієї ж козацької ідеї, того ж Козацького Руху для збройної боротьби «за Україну, за її волю, за честь і славу, за народ»...

А легендарна Українська Повстанська Армія починаючи з року 1942 завершила той рух воскресіння козацького духа й козацької крові офіційним признанням небесної опіки над українською зброєю Всемогутнього Покрову Пресвятої Богородиці, під яким то Покровом жили й билися за віру Християнську та за волю й права України славні запорозькі і всі українські козаки великих Гетьманів Петра

Конашевича - Сагайдачного, Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Петра Дорошенка, Івана Мазепи та інших...

«Куди козака доля не кине все буде козак — каже наша приповідка. Тому то все українське військо, як еманация української нації, було, а його ветеранські - комбатантські організації і досі є по своїй внутрішній ідеї і по духу — тільки козацькими. А особливо це твердження відноситься безумовно до організації Українського Вільного Козацтва, що існує від 1917 року безперервно по цей час і далі має дані до розвитку й поширення...

20-го березня 1638-го року Гетьман Війська Запорозького Острянин видав до всього українського народу універсал, в якому писав: ..«тому що ви брати наші, свідомі походження козаки, по обох боках ріки Дніпра в Україні живучі, з усім народом міським і сільським, все те що тут коротко написано, зрозумівши і зваживши, прихилившись серцем і бажанням до нас і з'єднавшись з нами... з весильною поміччю Божою, з завзяттям розпочинатимем військові дії й міроприємства проти своїх ворогів...».

Цим закликком, тільки в сучасній його інтерпретації, відповідній до потреб і обставин нашого перебування далеко поза межами уявленої Батьківщини нашої України, звертаємось і ми, організовані в закордонних станіях Українського Вільного Козацтва, до широких кіл колишнього українського вояцтва і до ширшого українського суспільства, а особливо до молодечих організацій, до всіх Вас, без різниці місць походження й народження, стану, віровизнання Християнського і політичного самостійницького переконання.

Зрозумійте козацьку правду! Поставтеся прихильно до Козацької Ідеї і Козацького Руху на чужині! Виявіть своє активне відношення до відновлення духа славної і невмирущої давни-

ни — духа Християнського, духа Братерства, духа Об'єднання!

Приєднайтесь своєю самопосвятою і своєю чинністю до відновлення й загартовання лицарсько - козацьких, а у колишніх вояків і чисто військових чеснот і традицій, до яких привчати-муться в наших рядах і ті, що у війську не служили. Бо ж всі ці духовні скарби поволі затрачуються на чужині в боротьбі за фізичне існування або забуваються в розкошах добробуту і асиміляції серед чужого оточення. А на рідних землях ті чесноти примуше-

ні лише жевріти під гнітом ворога.

В ширшій же участі і єдності в лавах УВК до цих духовних козацьких стремлінь криється велика ідейна та моральна допомога в підтримці нашої визвольної боротьби за відновлення вільної, соборної Української Держави, у відродження якої ми глибоко й палко віримо.

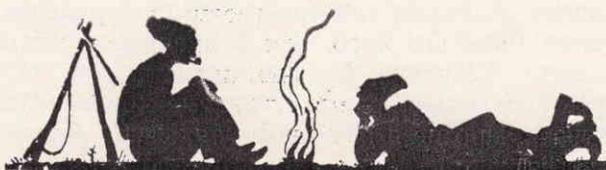
Покажимо, що всі ми з щирою свідомістю й правдиво вимовляємо слова нашого славня: «що ми браття козацького роду!».

Роман Степаняк

МОЛИТВА КОЗАКА

До Тебе, Боже батьків наших,
За наш Престол молюся я:
Щоб знову стала нам княжити
Пречиста Матінка Твоя.
І, задля Неї, пресвятої,
Свій гнів на ласку оберни,
Щоби Вона розвеселилась
І сліз своїх святих не лила,
Україну із руїн здвигни!
З Твого, Боже, повеління
Во врем'я оно, брат Петра
Святий Андрей наш Первозванний
Звістив про Київ злотованний
І хрест над водами Дніпра...
І, де кругом бори чорніли
Й поганський бовванів ідол,
Там став на березі обрива
Град Кия, Щека і Хорива
І злотокований Престол...
Твій хрест святий чудовим блиском
Над тим Престолом зазорів,
Коли при Мудрім Ярославі

Прийняла Мати Твоя в славі
Корожу київських князів.
Коли ж його ми осквернили,
Ти у неволю нас віддав,
Звернувши гнів Твій справедливий
На нас невдячних, юродивих,
Ти первородство в нас відняв...
Тоді оглухли ми й осліпли
І, збуривши наш храм святий,
Ми ідолам чужим кланялись
Й козацьку Матір зневажали,
Та Ти прости нам, Всеблагий!
Прости за бунт сліпий, м'ятежний,
Що для усобиць і крамол
Нехтує Божі заповіді
І, найдорожчий на всім світі,
Віддай нам київський Престол!
Він чистий вже від зла і скверні,
Обмивсь бо в крові покоління,
Щоб знов княжить на ньому стала
І знов під свій Покров нас взяла
Пречиста Матінка, Амінь!

мгр. Осип Губчак

СЕВЕРИН НАЛИВАЙКО Геройський провідник козацтва

Свого часу в українській амер. пресі велася палка дискусія про існування й діяльність так зв. земляцтв і про видання регіональних збірників. В цій дискусії проти них гостро виступали і висловлювались так: «Щож може дати Україні от хоч би такий собі Гусятин»... Тут, як то кажуть, шановний автор «добре мірив, та зле вцілив». Слушно: Надмірне заінтересування льокальними справами може відірвати громадськість від загально українських справ і навіть причинитися до зросту загумінкових амбіцій і ще більшого розпорощування громадянства. Але щодо Гусятини, то таки п. Куропась помилився, бо це мале галицьке містечко над Збручем видало видатного козацького провідника Северина НАЛИВАЙКА і вже цим одним заслужило собі на почесну згадку в українській історії.

Переді мною гарно видана книжечка, прислана з краю п. наголовком «Тернопільщина». Це — коли поминути конечну там данину комуністичній пропаганді — дуже добре й цікаво зредагований туристичний провідник, при чому треба зазначити, що вони там під Тернопільщиною розуміють ціле галицьке Поділля, Опілля і Крем'янецьчину зі славним Почаївом включно. І в цім провіднику на стор. 99 про Гусятин написано таке: Містечко ок. 3 тис. жителів положене в мальовничій долині Збруча. Перші згадки про нього відносяться до 15 стол. Над урвищем ріки є сліди замку з 17 стор. В Гусятині народився селянський ватажок Северин Наливайко. В дитинстві він пережив біль, що його душу ятрав все життя. Шляхтич А. Калиновський забрав у Наливайків землю, а батька закатавав. Про це в народній пісні говориться:

**«В Гусятині над річкою верба
похилилась,
Під вербою вдова бідна плаче,
зажурилась,
Мужа її Наливайка ляхи пани вбили,
А нещасну хатину тай вогнем
спалили».**

Син відплатив за батькові муки. У липні 1594 р. чотиротисячний загін Наливайка захопив Гусятин. Великі запаси зброї, боеприпасів, продовольства та шляхетського майна стали здобиччю повстанців. Після ряду блискучих перемог над польсько - шляхетськими військами повстання потерпіло поразку. Наливайко був четвертований у Варшаві. Легендарний син нашого народу продовжив своє життя в творах Т. Шевченка, М. Шашкевича, К. Рилєєва, Івана Ле...».

Отже бачимо, що постать Северина Наливайка була надхненням для визначних українських і навіть російських поетів. В цім турист. провіднику «Тернопільщина» постать Наливайка представлена в звичайний пропагандивний комун. спосіб, а в історії України Д. Дорошенка на стор. 99 і 100 про Наливайка пишеться докладніше і дещо в інший спосіб. При кінці 16 стол. козацтво вже дуже зросло в силу, козаки робили сміливі випадки проти турків і татар і козацтво стало ширитися в Україні від Дніпра до Поділля. Вони розташовувалися по панських маєтках і це привело до першого зудару козацтва з магнатами і то з польськими так же, як і українськими. Отже характер тих виступів був радше соціального порядку, національного забарвлення ще не видно. Це й зрозуміло: Українське (руське) громадянство тих часів ще жило почуваннями приналежності до три-єдиної польсько - литовсько - руської держави, воно бачило великі недоліки в цій державі, козацтво вибивалося як

нова провідна верства, до чого шляхта не хотіла допустити, але нищити чи відриватися від цієї держави ніхто не думав. Козаки часто домагалися мати своїх послів в польському сеймі, а для українських владик права засідати в сенаті, а польського короля уважали за свого оборонця від шляхетської самоволі і безправя. Часто це й була правда, бо деякі войовничі польські королі, як Стефан Баторій чи Володислав 4-ий відносилися прихильно до козаків, бо потребували їх помочі у тих війнах, що вони вели чи то з Туреччиною чи з Москвою, а навіть з Швецією.

Першим козацьким провідником, що виступив збройно проти магнатів, а саме проти спольщеного князя Януша Острозьського, був Христофор Косинський, і тільки спільними силами всіх українських магнатів вдалося козаків втихомирити.

Тут при нагоді я хочу представити цікаву річ. Нещодавно я дістав листа з Польщі і на цім листі побачив поштовий значок, який представляє образ польського звісного маляря Яна Ма-

тейка «козак з рушницею», а цей образ загально вважають за портрет саме отого Косинського. Порівняти цей значок з образком на стор. 99 в Історії України Д. Дорошенка. Не знаю, що спонукало польський уряд видатий такий значок. Може Польська Людова вважає, що Косинський

був провідником простолюддя проти шляхти і так собі присвоює українську історичну постать, а може просто вони не знали, кого властиво цей портрет Матейка представляє і теж не розуміли, що боротьба Косинського за козацьку свободу всеж таки була одною першою фазою боротьби України за визволення від Польщі. Як би воно не було, цей значок дуже цікавий — якщо вже не для істориків чи політиків, то бодай для збирачів поштових значків — філіателістів.

Слава про козаків і їх успішну боротьбу з турками розійшлася по всій Європі. Німецький цісар Рудольф 2-ий прислав на Січ посольство, щоб козаків намовити до спільного походу проти Туреччини. Також папа вислав посольство, але папський посол не міг пробитися на Січ і говорив тільки з реєстровими козаками. І до боротьби з турками 1594-5 рр. стали не тільки запорожці, але й ще друге козацьке військо, що склалося на Брацлавщині і Волині під проводом саме Северина Наливайка, як сказано, родом з Гусятина, на галицько - подільській границі. Наливайко пішов походом на Волощину, взяв Тягиню, потім спільно зі запорожцями взяв і молдавську столицю Яси, примусили молдавського господаря відступити від турків і пристати до німецького цісара. Потім разом з Волохами громили Тягиню, Ілгород і Килію.

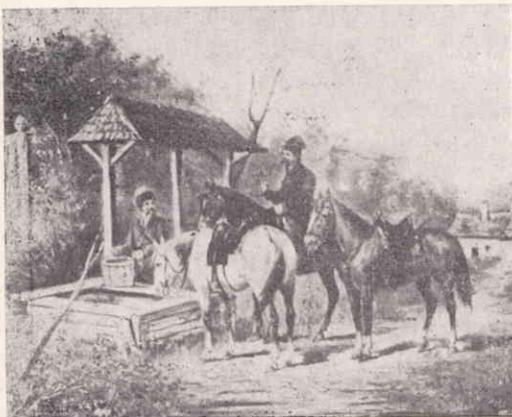
В осені 1595 р. Наливайко вернувся в Україну і тут розпочав боротьбу з панами, але тільки з польсько - католицькими, українських православних панів наливайківці не чіпали. Отже Наливайко став першим козацьким провідником, що боротьбі надав виразнішого національного характеру.

З початку Наливайко мав великі успіхи у своїй боротьбі. Він здобув Луцьк на Волині, пішов на Білорусь, але потім відступив назад на Волинь під напором литовського війська. До нього пристали Запорожці під проводом отамана Гр. Лободи, а просто-

люддя на Україні й Білорусі теж горнулося до нього. Та на весну 1596 р. проти нього вирушив польний гетьман польський Станіслав Жолкевський. Нешастям для козаків було це, що їх сили були порозкидані. Наливайко зі своїми козаками стояв на полудневій Волині, Лобода коло Білої Церкви, а частина запорожців з гарматами під проводом полк. Шаули стояла на Білорусі. Тому Жолкевський вдарив наперед на Наливайка й розбив його військо. Наливайко з боєм відступав й коло Білої Церкви козацькі війська об'єдналися і тут трохи не знищили польський авангард. Потім стався кривавий бій коло урочища Гострий Камінь; бій був не вирішений і поляки відступили до Білої Церкви. Козаки тим часом враз зі своїми родинами перейшли Дніпро й подалися в глиб Задніпрянщини. Тут коло Лубень, коло річки Солониці Жолкевський наздогнав, діставши нову допомогу, — окружив козаків і рішив здобути табор облогою, бо штурмом не міг взяти. В таборі почався голод і сварки між козаками підсичувані підсланими посланцями, що намовляли козаків видати старшину і здатися на ласку поляків. Зі Запорозжя спішила для козаків поміч під проводом полк. Підвисоцького і Жолкевський, щоб не допустити до цієї

злуки, почав страшну канонаду на козацький обоз, від якої падали козацькі жінки й діти і на третій день козаки не видержали. Лободу вбили, але Наливайка не вибрали гетьманом, лише Кремпського. Потім вони звязали Наливайка, Шаулу і видали полякам і зложили зброю. Врятувався лише один полк під проводом гетьмана Кремпського і пробився на Запоріжжя. Поляки не додержали обітниці, кинулися на безборонних козаків і вчинили страшну різню. Ціле поле на мильо вкрилося трупами безборонних козаків і їх жінок та дітей. Козацьких провідників з Наливайком на чолі вивезли до Варшави і там довго мучили допитами в тюрмі, а потім відрубали їм голови. Так трагічно скінчилося це перше народне повстання проти поляків.

Та історія справедлива й вона тяжко відомстила полякам за їхню зрадливу масакру безборонних козаків. Після цих невдач козацтво дуже ослабло, а це знову осмілило турків і татар й вони стали нападати на польську державу, і тим разом Польща мала до помочі лиш невелику скількість реєстрових козаків. Під Цецорою на Покутті, польське військо було впень розбите, а сам Жолкевський там згинув.

Володимир Мошинський

ДУНАЙСЬКЕ КОЗАЦТВО

Цю працю присвячую бл. п. ставрофорному протоієреєві о. Захарію Чайковському і його дітям Миколі та Івану Чайківським та Ларисі Мошинській з дому Чайковській — нащадкам Дунайських Козаків.

Прошло пару тижнів після зруйнування Запорозької Січі москалями і от одного дня зійшлося з півсотні запорожців до генерала Текелі. «Що вам потрібно?» — питає Текелі. «Пустіть, добродію, на зарібки!» — «Куди?» — «Тилігул» — «А що то таке — Тилігул?» питає генерал. «Рибні тоні на морі» — «Чого так далеко?» — «Обносились ми, пане, в неволі: ні сорочки, ні чобіт, ні штанів; треба подушне давати, та й панам виділити хоч мало...» — «Йдіть!» відповів Текелі подумавши. «Тільки от що, пане, ці пачпорти... ми їх з роду не бачили та й читати не вміємо... Дайте нам один білет на всіх!» — «А скільки вас?» «П'ятдесят козаків!» — «Ну добре. згоден, беріть пачпорт!»

Отримавши пропуск, запорожці приготували в очеретах човни й баркаси, зібралися вночі в числі з тисячу чоловік і, навантаживши своє добро, вдосвіта зашуміли веслами в Тилігул...

Прошов день-другий з'явилася друга партія, просячи перепустку на Лилігул, отримала такий же білет на п'ятдесят чоловіка і теж поїхала...

Прийшла ще нова ватага сіромах і теж подалася тою ж дорогою...

Московські старшини, що тримали варту по околицьких пригорках, помітили дивну пустоту в Коші. Надіслали розвідати і дізналися, що там залишилися тільки сліпі, кульгаві та старі або хворі. Повідомили начальство.

«Куди ж зникла решта? Де ваше військо, старшино?» закричав Текелі, прикликавши до себе сивого старого діда.

«Як, пане, де?» — відповів дід: «Зброю та всеньке решту від нас віді-

брали, не стало й війська. Одні, одружені подалися по зимовниках, решта пішли певно до турка...» Текелі з силою смикнув себе за вуса і осатаніло почав лаятися...

З тринадцяти тисяч запорожців, що залишалися в Коші, дванадцять зникло, частина пішла по паланках, хуторах, а більша частина перейшла до турка на Дунай...

Десь в осени 1775 року запорожці прибули на Дунай. Султан турецький дав їм «фірман» про вільне життя в плавнях, з правом користатись рибальством, як на Дунаю так і на Чорному морю, право полювання, але за те султан вимагав приймати участь в поході і боях в складі турецької армії проти ворогів Порти-Туреччини. Крім користування плавнями козаки мали право селитися як в Бесарабщині так і Добруджі. Згодом тут вирости села, паланки, хутори.

Отримавши право оселитися в плавнях, запорожці розпочали будувати «Нову Січ» — Дунайську чи Задунайську, а султан дав назву козакам «Буджацькі», бо південна частина Бесарабщини називалася Буджак. З різних причин ця Січ міняла в ряди-годи місце свого осідку, вона була то на Дунайці, то на Чаталі, то на Татомірі.

Одна з найстарших селищ запорожців є Китерлез, на самому березі Чорного моря, серед піскових дюн. Запорожці так само, як і на Дніпрі, збудували свій осідок, свою фортецю — Січ на зразок старої Запорозької Січі з традиційними 39-ми куренями, таке будували і всі січові будови, церкву, порохівню і т. д.

Прибувши на Дунай, запорожці зустріли тут старообрядовців, чи розкольників, чи як їх тут називали — «липован»... Тому і рибачке поселення спочатку називалося Липованське, бо перші поселенці були ті старообрядці — липовани (Липовани це були секти, донські козаки, що втікли на Дунай від переслідування московським царським урядом. Примітка Редакції).

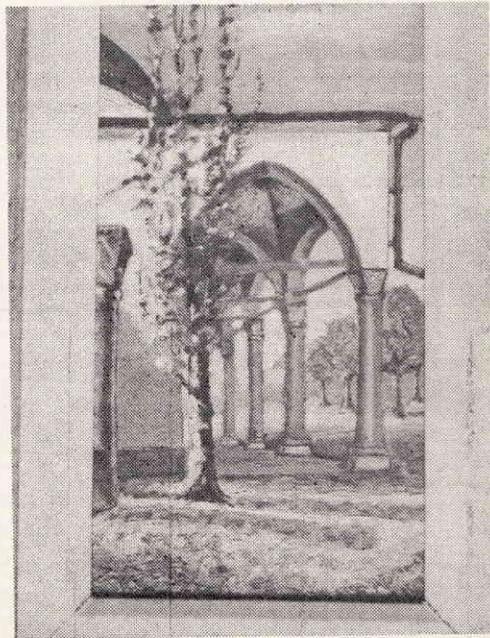
Село Липованське потім стало носити назвисько — Вилкове, бо в цьому місці Дунай розгалужується численними руслами - вилками. Населення Вилкова розділяється на дві частини. Третина населення є українці, нащадки запорозьких козаків, а дві третини — липовани. Коли я перебував в Бесарабщині, то населення Вилкова мало 13 тисяч осіб. Цікаво, що населення не змішувалося, майже ніколи не бувало мішаних подруж. Вилкове називають «Бесарабською Венецією». І дійсно, воно, як і Венеція не мають вулиць, замість вулиць є канали, які тут називаються «еріки». Вся комунікація відбувається по еріках на човнах, тільки попри хати зроблено дощані хідники та через еріки перекинуто містки формую дуги, піднесеної посередині, щоб під ними могли пропливати човни.

Липовани, що прибули на Дунай з над Дону з отаманом Гнатом Некрасовим, жили спокійно в гирлі (в плавнях) Дунаю, на півдні Бесарабщини і в Добруджі до 1775 року, коли вперше зустрілися з запорожцями, що прибули сюди після зруйнування Січі.

Як козаки - некрасовці так і запорожці мусіли сповняти військову службу, згідно з договором з султаном, та мали право полювати й рибалити. Крім того, як одні так і другі отримували від султана зброю, амуніцію і якусь невеличку платню. Гармат не мали права мати.

Селились родини запорожців і по містах: в Ізмаїлі, Кілії. В Ізмаїлі в 1817 р. на 9 тисяч населення було 3,250 ук-

раїнців, з них більшість були нащадки запорозьких козаків. А в Кілії в той же час було половина українців. Населення передмість Імаїла — Баранівка, Пойдівка, Кавказ та Копана Балка було майже все українське. Також близькі села на захід і північ від Ізмаїла були українські. Натомість, південь Ізмаїла заселяли липовани. В честь о-

Хрестовоздвиженська церква в фортеці Ізмаїл, колишня турецька мечеть, збудована в 16-м столітті, перероблена на церкву в 19 столітті

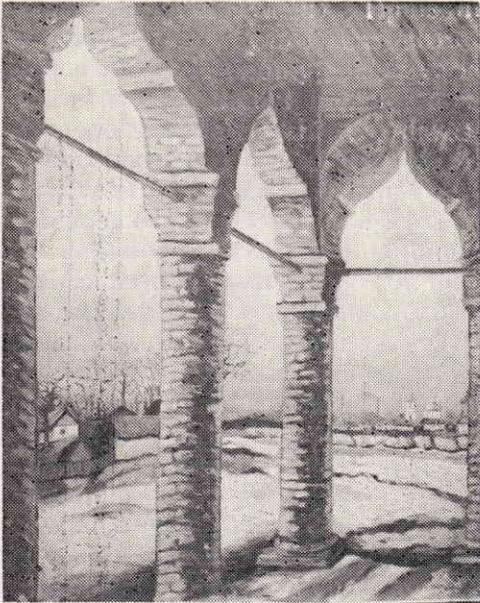
тамана Некрасова були два липованських села: Некрасовка Стара та Некрасовка Нова.

**

В січні 1938 року, після Йордану, я почав малювати церкву в Ласкар Катаржі, в селі проти Ізмаїлу, на другому боці Дунаю, на острові, що колись входив в володіння Нової Задунайської Січі. Зима була сувора і Дунай замерз. Ми: я, мій помічник Юхим Михайлів та бл. п. Михайло Порвин, різбар, учень знаменитої школи-майстерні Мурашка в Києві, щоранку відправ-

лялися по кризі на той бік Дунаю в церкву, яка довгий час стояла невикінченою, щось коло 30-ти років. Тепер громада вирішила, що треба її викінчити і, зібравши гроші для цієї цілі, звернулася до мене, щоб я тим займався.

Недалеко, з пів кілометра від церкви, в якій я працював, була хата родини Ромашевських — нащадків запорозьких козаків, з якими я в той час познайомився. На чолі родини був дід

Церква в с. Ласкар Катаржі на правому боці Дунаю проти Ізмаїла. З лівого боку на картині видно зимовник діда Івана Ромашевського

Іван — кремезний, міцний чоловік, мав вже тоді під вісямдесят, ще повний життєвої сили. Була у діда жінка — баба Палажка, троє синів, здорових, як дуби козаки. Не пам'ятаю, чи були вони всі жонаті, але старший Іван був жонатий. Другі два були — Микола та Кіндрат. З дідом Іваном не одну годину довелось мені просидіти при цікавих розмовах чи в церкві при праці, чи в його, як віночок, хаті — старовинному зимовнику. Багато цікавого оповідав він про Січ Дунай-

ську, передаючи те, що чув від батька, а головню — від свого діда. Він оповідав багато про запеклу ворожнечу між запорожцями й липованами, як вони різалися в безперервних майже бійках. Від нього знаю, як дід діда Івана брав участь в наскоку на Стару Некрасовку, як козаки знищили там багато люду в помсті за наскок некрасовців на Карамахмет, як треба було родині діда ховатися близько Січі, боячись помсти **липован**.

Позатим багато оповідав мені мій тесть отець Захарій Чайковський, в ті часи священник в Ізмаїлі, батько якого був дунайським козаком і протодіяконом станичної церкви Дунайських Козаків в Байрамчі а потім в Волонтирівці.

Мені цікаво було дізнатись з чого розгорілася та страшена ворожнеча між запорожцями та липованами. Землі вільної було багато. Плавнів ще більше, а води та моря — оком не осягнеш... Полювання добре, рибальство ще ліпше... З оповідань я дізнався наступне.

Десь коло 1780 року трапилося, що два запорожці йшли плавнями полювати. І бачуть, що над великою вербою, що росла при березі Суліцького гирла, літає-кряче вороння. Запорожці знали, що на тій вербі живе липованський «святий отшельник». А як вороння кряче, то значить щось трапилось. Вилізли вони на туя вербу і бачать, а «святий» дуба дав — помер. По старому звичаю, той «святий», відчуваючи, що підходить час кінця, покотився червоною китаюкою тай задубів. Обшукали запорожці житло «святого», знайшли гроші (бо ж липовани за молитви давали їх своєму «святому») і привласнили ті гроші собі, а ще й забрали китаюку, бо з неї вийде дві пари добрячих штанів. А покійного «святого» зіпхнули в Дунай — хай пливе собі з Богом. Подивились у слід йому, як мертве тіло попливло собі за течією, то виринаючи, то знову окунаючись під воду, тай пішли своєю дорогою, задоволені, що добре впо-

лювали». Через кілька днів прийшли ці два заповожці до міста Суліна, попродали свою здобич - дичину, що вполювали, тай подалися до корчми. Добре випили там з одним запорожцем, який трапився в корчмі і був вже на підпитку, тай оповіли йому свої пригоди з липованським «святим». Це підслухав корчмар тай передав липованам. Ну а липовани й заялись — «ми ж тепер покажемо клятим запорожцям!» Липовани дали знати про цей випадок отамацові Некрасову і при його допомозі був зорганізований напад на запорозьке село Карамагет, коли майже все здорове населення було на ловах або на рибальстві. Вирізали жінок, дітей, порубали старих і... зникли. Вернулись до Карамагету запорожці, побачили, що сталося, дали знати на Січ кошовому та й зорганізували напад на Стару Некрасовку і зробили те ж саме, що перед тим зробили їм некрасовці - липовани. Ворожнеча розросталась все більше і більше і навіть султан, який було вмішався в цю справу, не мав можливості припинити її. Частина жонатих запорожців не витримали стану такої тривалої війни, покинула свої оселі в гирлі Дунаю й подалася до Банату, який був тоді під Австрією, а коло 1813-го року повернулися і осілися в Добруджі. Отаман Гнат Некрасов теж не витримав тої постійної війни і теж зі своїми донськими козаками подався до Анатолії, на Майнос. Липовани казали, що запорожці «доїли» Некрасова, «викурили» і він не витримав і мусів кинути насиджені місця та шукати більш спокійного пристанища. Липовани ж ще й досі кажуть про запорожців, що вони були «ведуни», бо ж інакше не змогли б викурити Некрасова. Липованські села залишилися в Добруджі і в Бесарабщині і запорожці після того, як Некрасов покинув пониззя Дунаю, вже їх не рушили...

Робота в церкві добре посувалася вперед. Я малював іконостасні ікони,

Юхим підготовляв мені дошки для малювання, а Михайло різбив частини для іконостасу-капітелі для колон та будував «тіло» іконостасу. В церкві було тепло, затишно. Увесь час палили в залізній пічці і на ній грівся чайник з водою — в час відпочинку попивали чай. Вже надходило тепло і ми мусіли розмальовувати стіни. Сонце вдень вже почало добре пригрівати.

4-го лютого, десь в полудні, почав тріщати лід і за якусь годину рушив. Вода почала прибувати і церква опинилась на острові. Хатки села Ласкар Катаржі опинилися теж на маленьких островах — всі вони в передбаченню повеці були збудовані на досить високо насипаних пагорбах. Десь над вечір до церкви завітали сини діда Івана — Микола та Кіндрат. Вони приїхали каюком. Простір між церквою та садибою діда Івана був покритий водою, лід був тільки на Дунаю. Виникло питання, що ж його робити, як дістатися додому. Питаю Ромашевських, чи можна якнебудь каюком перепливати Дунай. «Можна» кажуть, але «ліпше переспати тут, бо зараз перепливати Дунай дуже небезпечно. Крига може здавити каюк та проломити його, а тоді вже ніхто не впливе, бо вода холодна та і крига накриє і пішли всі на дно «ракам на сніданок!» Перспектива не із приемних, подумав я, пригадуючи тих великих дунайських раків, яких продавали на базарі в Ізмаїлі. Нема чого робити! Попросив хлопців Ромашевських, щоб вони поїхали та купили в селі нам яець, сала та пів ока горілки — треба було по-вечеряти. Вже стемніло, коли хлопці привезли нам продукти, а тут на маленькому каяку приплив і діл Іван.

Сиділи ми, вечеряли, а дід Іван оповідав нам про Дунайську Січ, про життя запорожців і їхніх нащадків, про турків і їхнє відношення до запорожців. Оповідав, як кошовий отаман Осип Гладкий знаходив всякі причинки, щоб не виступати в турецькій армії проти слов'ян — болгарів, сербів, чор-

ногорців... Як кошовий Гладкий завжди старався вимагати побільше грошей від султана, бо турецький уряд платив запорожцям невелику платню за їхню військову службу. Отож, одного разу кошовий отримав із Стамбулу повідомлення, що скоро до Тульчі приїде дуже поважний паша-ревізор і турецький начальник залоги фортеці теж написав Гладкому, щоб в Січі все було в порядку і щоб кошовий був би готовий вивести полки на перегляд в Тульчу або Бабадаг (місто недалеко від Тульчі)... Приїздить паша-ревізор до Тульчі, виходить зі своїм штабом на площу і наказує кошовому виводити свої полки і починати перегляд. Кошовий дає наказ і полки один за одним ідуть... Стоїть паша дивиться, а коло нього писар і записує скільки запорожців прохочуть. А запорожці ідуть — один полк, другий, третій, четвертий... А писар все командує: «Слідуючий!» І знову з вулиць на площу, як з рукава сиплеться... Тридцять, тридцятьп'ять тисяч. А запорожці все навколо по вулицях обходять і знову на площу виїжджають... і кінця краю не мають!.. Стамбулійський паша нарешті питає у тульчинського паші: «Скільки має бути запорозьких полків?» Тульчинський паша й каже: «Сорок полків!» Тоді стамбульський паша наказує: «Буде рахувати, щоб більше не нарахувати, а то ще нашому султанові ще й доплачувати прийдеться!» та й командує: «Якші козакелер! Дякую! По хатах!»...

Так сидимо, слухаємо діда Івана. Повечеряли вже і думаємо, як би це влаштуватися на нічліг... В куті лежить купа стружок-залишок від праці Михайла. Певно треба буде їх перетаскати ближче до печі. Вже минула осьма година. Згадалося, що там в Ізмаїлі зібралися гості святкувати іменини мого швагра Миколи, бо то було на Святого Миколи Студійського, дружина чекає на мене, турбується...

«А ну, хлопці» — кажу: «Випийте

ще по чарці тай подумаємо, може все ж таки якось перевезете мене на той бік до Ізмаїлу!» Вийшли ми з церкви, стали на березі Дунаю, подивилися на воду, на лід, який суне, крига обганяє одна одну, налазить одна на другу, а то десь якась вирветься з загальної маси, зайде в затоку малу, покрутиться там, ніби щось забула, або щось шукає, покрутиться тай скорше помандрує далі... Постояли хлопці Ромашевські, щось поговорили з батьком, дідом Іваном та й згодилися попробувати перекинути нас на той берег...

Було коло пів девятої, коли ми, позабиравши свої речі, усілися в досить великий каюк. Я сів на кермі з веслом-кермою в руках. Коло мене в ногах на дні каюка прмістився Михайло. На першій парі весел від мене сіли Кіндрат та Юхим, а на другій сів Микола. «З Богом» — сказав дід Іван, перехрестився та відіпхнув каюк від берега. Ми теж перехрестилися і почали відпихатися, але це не було легко, бо криги увесь час повертали каюк та притискали його до берега. Нарешті, відіпхнувшись досить далеко, виправили каюк і поплили в темін. Я старався тримати каюк все проти течії, трішки скручуючи в напрямок Ізмаїлу. Хлопці — міцні козардуги — гребли з усієї сили. Міцно збудований каюк скрипів, тріщав... Навколо була темрява, десь далеко мерехтіли вогні Ізмаїлу. Навколо йшла, пливла ніби суцільна маса леду, який безперерви шарудів. Каюк під сильними ударами весел нібито нісся вперед, але то тільки здавалося, бо течія увесь час його збивала і він то плив підбиваючи під себе невеликі криги леду, то вилазив на велику кригу, ламав її своєю вагою і пробивав собі дорогу далі, до наміченої цілі...

Мені прийшли на думку історичні події в груді 1790 року, коли запорозькі козаки з фльотилії Де Рібаса пробирались по Дунаю вночі, робили розвідку, іноді натрапляючи на силь-

ні загони турків на каюках, вступали з ними в бій... То було давно, а здавалося, що вчора! Може і тоді теж йшла крига і може запорожці чули той шерех криг і під звук того шереху заривались в ще більш небезпечні місця...

Нарешті, ми перепливли Дунай, зайшли в маленьку затоку і повилазили на берег... Була вже година пів на одинадцяті. Ми подалися скорше додому, а брати Ромашевські пішли до рідні, яка мешкала в місті, ночувати. Прийшовши додому, я швидко переодягнувся і з дружиною пішли на ім'яни.

В 1800 роках, «викуривши» з Дунайських плавнів некрасовців, Задунайська Січ почала жити більш спокійним життям старої Запорозької Січі з її традиціями, з її усталеними виборами козацької старшини, з своїми написаними лицарськими регулямінами. Московському урядові не дуже те подобалось існування цього небезпечного лицарського товариства під боком російських південних кордонів. Царський уряд часто - густо надсилав своїх емісарів до нової Січі намовляти запорозьців вертати додому і іноді емісарам вдавалось дещо зробити. Але верталось запорозьців на Україну не так то багато. «Нова Січ» — Мати продовжувала існувати і була колючкою для російського уряду. Царський уряд почав вживати дипломатичних заходів перед Портою, намовляючи останню до розв'язання Січі, але з того нічого не виходило... в 1806-му році знову розпочалася війна з Портою. 9-го грудня російські війська взяли фортецю Кілію. Населення Кілії та в околицьніх селах та хуторах було переважно з задунайських козаків та з українців зпід кріпацтва.

Одним з перших заходів російського командування щодо місцевого населення була спроба використати його для військових цілей, а також притягнути більше перебіжчиків з Нової

Січі. Головнокомандуючий армією ген. І. Міхельсон по згоді з новоросійським генералом - губернатором герцогом Рішельє, 15-го грудня 1806 року звернувся з закликом до місцевого населення, а особливо до запорожців, що жили в околиці Кілії та до задунайських запорожців, записуватись у волонтерські полки. Було утворено Усть-Дунайське Козацьке Військо, яке 20-го лютого 1807 року було затверджено указом царя Олександра 1-го. Двом полкам подаровано прапори і гербову печатку із зображенням ріки Дунаю у вигляді дуги, хреста, півмісяця і сонця в проміннях і з написом: «Буджацьке Усть-Дунайське Військо — 1807 рік». Капцелярія війська знаходилася в м. Кілії. В 1807-му році в м. Кілії і околицях побував штабс-капітан російського війська Іван Котляревський, автор «Енеїди», якому було доручено оглянути місцевість в Буджацьких степах для заселення її задунайськими запорожцями.

Утворення Буджацького Козацького Війська викликало великий рух серед селянства в Україні. Селяне-кріпаки почали масово тікати до Кілії. Через те царським рескриптом 1-го та 20-го липня 1807 року те військо було ліквідовано. 500 козаків було переведено в Чорноморське Козацьке Військо, а більша частина була перетворена в державних селян.

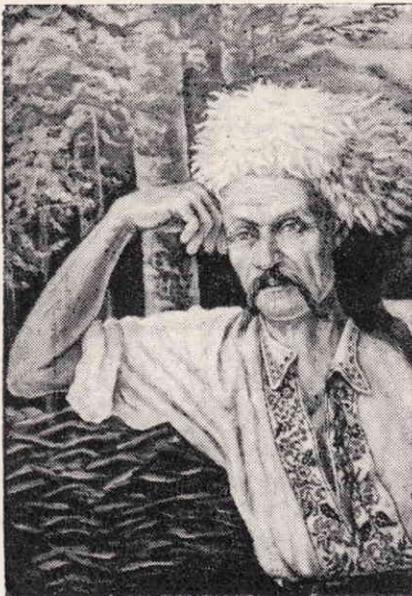
В 1940-му році, на весні, я малював церкву в кілійській фортеці, парохом якої тоді був о. Давид Манойлеску. Тоді я відвідував Миколаєвську церкву яку називали Молдавським собором. Сама церква збудована досить глибоко в землі. До середини церкви ведуть мармурові сходи. Вікна церкви знаходяться нарівні з землею. Підлога зроблена з мармурових великих плит, а на них викарбовані якісь писмена, здається грецькі. Коло ікони Св. Миколая — патрона церкви — висіла велика срібна лампада, теж з грецькими написами і казали, що то

лямпата з 800-го року. Казали мені, що та церква збудована в 8-9-му столітті греками — візантійськими купцями, що вони чогось крились зі своєю вірою і тому збудували церкву глибоко в землі і вона була оточена хщами так, що її тяжко було знайти. Можливо, що вона не мала раніше й вікон і була нарівні з землею, а потім стіни її трохи піднесли і доробили в стінах вікна.

**

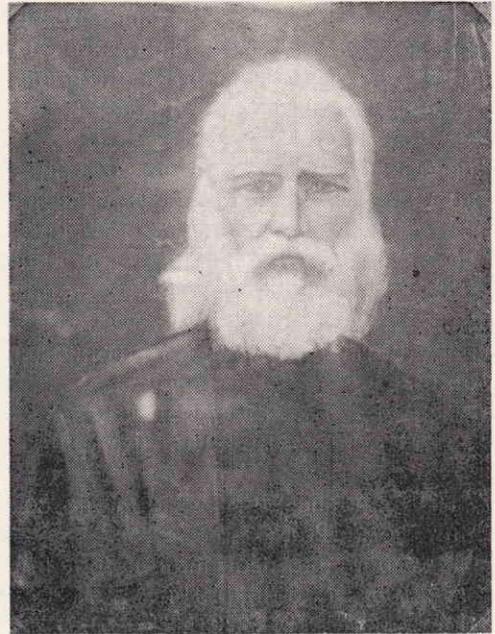
Але вернемося до Дунайського Козацтва.

На початку російсько - турецької війни 1826-29 рр. цар Микола 1-ий видав наказ створити з колишніх запорожців та з переселенців Балканських

«Карась» з опери «Запорожець за Дунаєм». Портрет артиста Василя Семенця

країн Дунайське Козаче військо. Коли в Новій Січі про це почули, то багато з задунайських козаків перейшло на сторону москалів на чолі з кошовим Йосипом Гладким. Це військо брало участь у війні з турками а по закінченні війни Гладкий дістав від царя призначення осісти зі своїм вій-

Ставрофорний Протоіерей о. Захарій Чайковський

ськом на узбережжю Озівського моря. Так зорганізувалося Озівське Козаче військо, що проіснувало до 1865 року.

Дунайське ж Козаче військо було залишене для охорони кордонів по Дунаю та по Чорноморському узбережжю і в 1857 р. було названо Новоросійським Козачим військом зі слідуючого приводу. Центром цього війська було селище Байрамча із землями, що їх російський уряд відкупив за 115 тисяч карбованців сріблом від дідича К. Х. Зіро і тоді те селище було переіменовано на Миколаєвку — Новоросійську. Ті землі військова старшина розділила між козаками. Крім Миколаєвки - Новоросійської козаки цього війська населяли й інші села та хутори: Старо-Козаче, Паланка, Крива Балка, Татарбунар.

Отець Захарій Чайковський, який народився в 1862 році в селі Волонтирівці, оповідав, що ніби то штаб дивізії Усть-Дунайського війська був за останніх часів саме в цьому селі.

В кінці 1868-го року з наказу царя

Олександра II-го Новоросійське Козаче військо було зліквідовано, хоч це й викликало серед козацтва антиурядові заворушення, які тривали аж до кінця 1869 року.

Так, починаючи з кінця 16-го і майже до кінця 19-го століття українське козацтво густо поливало своєю кров'ю землі навколо гирла Дунаю, що ніс лицарську козачу кров у наше Чорне море...

Три століття боротьби, звитяжства і слави!..

Літературні й інші джерела:

1. О. Болотнко — Козацтво і Україна. 1951.
 2. Г. П. Данилевський — Собрание сочинений. Том 12-й.
 3. В. Г. Короленко. Собрание сочинений, т. 4-ий, 1954, т. 6-ий, 1914.
 4. Історія міст і сіл УРСР.
 5. Володимир Мошинський — Чи липовани це українці? 1955.
- о. Власні спомини.

Від редакції

Дістали ми цю цінну розвідку ВШановного Побратима Пполк. УВК В. Мошинського про Дунайських Козаків кольористо переплетену цікавими спогадами автора за часів його перебування й мистецької праці на історичних «слідах» того славного козацтва. Але, на жаль, через обмаль місця в нашому журналі, редакція була примушена помістити цей цікавий матеріал у значному скороченню, пропускаючи навіть деякі яскраві епізоди козацького лицарства та жертв козацької крові, що за тих давно минулих часів в більшості йшли на користь не України, а москалів або турків. Сподіваємось, що ВШановному авторові пощастить ще опублікувати цей матеріал повністю у більшому томі його багатого літературного дорібку, що чекає на видання з ширшими можливостями.

Ілюстрації, поміщені при статті В. Мошинського, є копіями з оригіналів образів, що їх намалював автор за час свого побуту на землях Дунайських Козаків.

Редакція «У. К.»

Михайло Петруняк

ПЕРЕБУВАННЯ ЗАПОРОЖЦІВ НА ПОКУТТІ Й ГУЦУЛЬЩИНІ

Історик-мемуарист Петро Ступницький автор важливого твору: мемуарної записки про перебування запорозького козацтва в 1771-му році на Покутті. П. Ступницький народився в с. Уторопах на Гуцульщині в сім'ї священика і сам став священиком. У цьому творі описується перебування козацтва на Буковині, Покутті і Гуцульщині в 1771-му році. Опис написаний розбірливим почерком на кількох сторінках метричальної книги Брустурської парохії. Ця книга знаходиться з 30-х років у Коломиї — зберігається у фондах народного мистецтва Гуцульщини. Перед описом стоїть така примітка автора: «Писал Петро Ступницький—приходник в Брустурах 1825 года». Зміст того мемуару такий: польський шляхтич, власник с. Пядик біля Коломиї, Твардовський, організував 500 чол.

конфедератів проти нового короля Августа, будучи прихильником претендента на польську корону Станіслава Лещинського. Цей загін конфедератів отаборився біля Снятина. Не витримавши такого гніту, бо конфедерати кривдили селян і міщан біля Снятина, міщани запросили на допомогу запорожців, які підчас російсько-турецької війни стояли зі своїм табором у Садогорі на Буковині. Автор записки називає козаків «братами» і описує як загін козаків розігнав конфедератів. Як 100 кінних козаків на чолі з сотником Павлюком прибули на Покуття і розгромили поляків біля Снятина. Одна група — 60 польських втікачів з м. Кут через села Рожен, Яворів, Річку пішли в село Брустури і спинились на ночівлю. Тут дігнали їх козаки, розгромили і польські жовніри втекли в

бік Космача. А козаки кілька днів відпочивали в Брустурах. Частина конфедератів на чолі з Твардовським через Микуличин, Надвірну, Делятин прибули до відомого монастиря Скиту Манявського і почали грабувати монастир та села. Монахи запросили козаків, які були в той час в селі Гвіздці. Козаки через Надвірну в Тиві настигли Твардовського, відібрали награбоване і повели його до Кам'янця Подільського.

Петро Ступницький детально описав перебування козаків у Брустурах, які «страву з людьми споживали», один козак був кумом при хрищенні дитини і подарував одного карбованця священикові, а три карбованці «охрещеної дитяти на крижму».

Можливо, сотник Павлюк походив з Покуття і Кошовий отаман вислав його сотню, обороняти земляків. Прізвища Павлюків є майже в кожному селі на Покутті. В сусідстві Гвіздця в Соро-

ках, Вербівцях де народився славний співак Мих. Голинський, у Винограді, Торговиці, Тишківцях, звідки походять Шухевичі, предки сл. п. генерала Романа командира УПА. З Тишковець походить і автор цих рядків.

Багато галичан було між запорожцями, а прославив галицьку землю сл. п. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний, Семен Височан син Гната, провідник на Покутті 1648 р. брав участь в боях Хмельницького на чолі галицького полку і з Максимом Кривоносом здобув Високий Замок у Львові. 1651 р. Височан разом з Богуном обороняв Вінницю, пізніше був Лисянським полковником. Полковник Северин Наливайко з Гусятина та славний полковник Морозенко-Мрозіцький з Тернопільщини, командував кіннотою під Збаражем і там згинув. Про нього і пісня осталася «Ой, Морозе Морозенку».

ПОБЛИЗУ РІВНОГО ЗНАЙШЛИ В ЗЕМЛІ КОЗАЦЬКУ ЗБРОЮ

Унікальні екземпляри різної козацької зброї, найбільше довгих шабель, списів та пістоль - самопалів, як теж частини возів і кінської зброї знайшли в торфовищах під час розкопок на Рівенщині. Вже три роки розкопують урочища й торфовища члени археологічної експедиції Академії Наук УРСР під керівництвом проф. І. Свешнікова.

До музею-заповідника у селі Пляшеві «Козацькі могили» привезли зверх 500 предметів, переважно зброї козаків гетьмана Хмельницького та деякі зразки польської зброї, як теж хрести, кадильниці, металеві кінцівки на хоругви, церковні й військові, час-

тини кінської зброї. Деякі шаблі збереглися дуже добре, бо торфовий ґрунт консервує навіть металеві та шкіряні речі. Що потрапило до музею-заповідника «Козацькі могили», а що було відіслане деінде, про це знає лише проф. І. Свешніков, член комуністичної партії і начальник експедиції.

З попередніх повідомлень знаємо, що в музеї - заповіднику є перевезена із сусіднього села Острів давня козацька церква, зроблена з дерева в 17 віці. У ній, за добре вивченими джерелами, українські війська освячували шаблі перед боєм з польською армією в 1651 році.

«УВК, ЯК ОРГАНІЗАЦІЯ ПОНАДПАРТІЙНА, НЕ ВСТУПАЄ В ІДЕОЛОГІЧНІ ДИСКУСІЇ І ПОРАХУНКИ ПАРТІЙ»

(З відозви бл. п. Військового Ота мана УВК ген. Івана Цапка)

Максим Кривоніс
(Скульптура Івана Гончаря)

Михайло Брик

КОЗАКИ В ГОЛЯНДІЇ В 1813 РОЦІ

В листопаді 1973 якраз промине 160 років від часу, коли то козацькі війська в погоні за французькими військами Наполеона, перейшли кордони Голляндії.

Дотепер, було тут в загальному прийнято що ці козацькі відділи склалися з москалів, або що найменше з донців. Одначе після довгих і ґрунтовних студій прийшов я до висновку, що це були козаки — кубанці, відділи Азовського війська і чорноморці. Правда! Вони були під командою генерала Платова, що то командував «Козацьким Летючим Корпусом» до якого й вони належали. Одначе генерал Платов в місяці листопаді 1813 року знаходився в Надренії з головними своїми силами. Зате праве крило Козацьких Військ, що складалося переважно з чорноморців, кубанців і відділів Азовського війська, оперувало тоді на півночі. Воно йшло в авангарді німецьких військ, тобто ганноверців і гессенців. Місцями подій тих козацьких відділів була східня голляндська територія, що простягалася від провінції Гронінген — через провінції Дренте, Оверейзель, Гельдерланд і Лімбург.

До Амстердаму ті козацькі відділи не дійшли, бо французи вже були скапітулювали. Крім невеличких сутичок з французькими військами, вони більших боїв тут не зводили. До більшого бою, гідного уваги, дійшло біля міста Девентер. (Долучую тут відбитку з старої картини). Там то вони цілковито розгромили французький гарнізон, що був вийшов їм на зустріч.

Про ті козацькі відділи заховалося було поміж старшими голляндцями багато переказів, які вони почули від своїх батьків чи дідів. Ці перекази багато переборщені, бо голляндці боялися того чужого, а в їхніх очах навіть варварського війська. Одначе ко-

заки не допустилися тут більших грабежей, бо на це для них, як авангардників не було часу ні нагоди. Більших грабіжей допустилися тут німецькі війська, тобто вже названі гессенці і ганноверці. Вони то грабили все, забіраючи при тому навіть Біблії. Такі то визволителі були колись! Є вони й тепер.

Наведу тут назви деяких міст, в котрих ще довго жила пам'ять про козаків: Буртанге, Ассен, Куфорден, Ольдензааль, Еншеде, Арнген та інші...

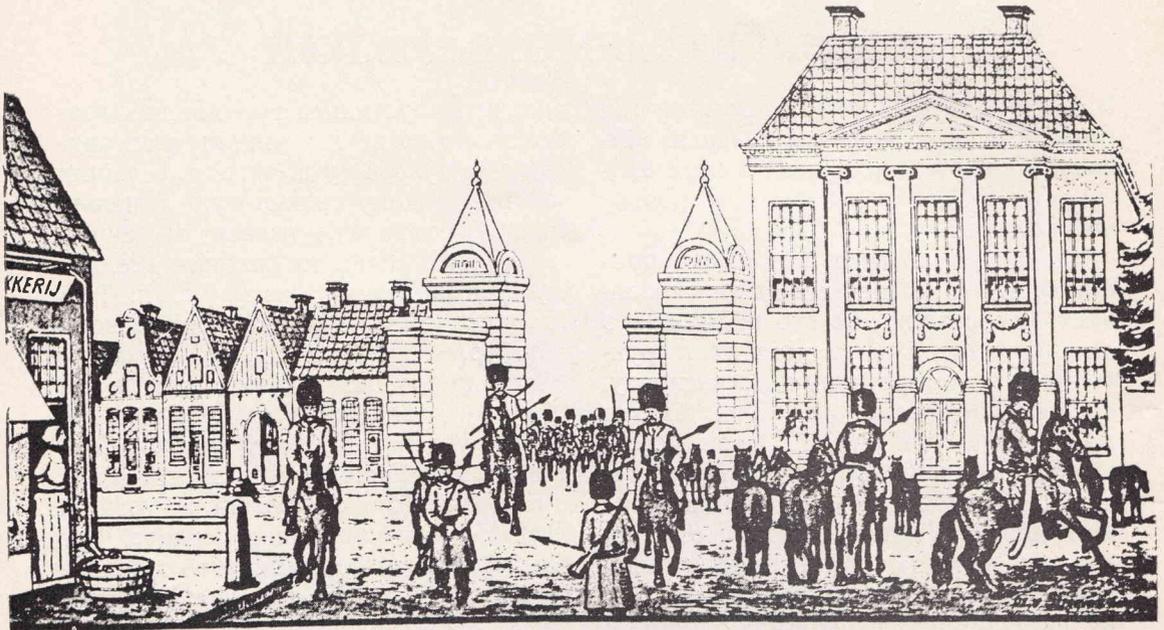
Козаки, що оперували в районі Твенте, мали свого перекладача. Був ним галицький жидок, що то декілька років жив в Голляндії і знаючи українську і голляндську мову, дуже надався на вижче сказаний пост.

В місті Еншеде заховався ще й дотепер невеличкий парк, що то офіційно носить назву «Козацький Парк». («Козаккен парк»).

Досить цікаву згадку про відвідини козаками міста Еншеде подає голляндський історик і етнограф Й. Й. ван Дейнсе. /1.

Подаю тут дослівний переклад з голляндської мови: — «У вівторок 18-го листопада 1813 року о год. третій по обіді в'їхала несподівано через місток на оборонному рові, який сполучував Еспортські ворота з містом, невелика група грізних вершників. (козаків). В'їхавши до міста, вони позсідали з коней і прив'язали їхні вуздечки до ланцюгів, що то висіли поміж палями біля дому бурмістра Й. Б. Влейденштайна .

В цей день якраз відбувався в Еншеде ярмарок Святого Мартина і місто було повне довколишніх селян і селянок, що то з зацікавленням поглядали на тих чужих і несподіваних гостей Побіч Еспортських воріт, на розі вулиці Гаверстраат знаходилася коршма, де в часі ярмарку відбувалися

Komst der Kozakken te Enschede door de Eschpoort 18 November 1813.

Прихід козаків до Еншеде 18. XI. 1813
(Копія голяндського рисунку Струве і Шольтена)

танці. Козаки небаром замішалися поміж танцюючі пари, аде далі й самі почали брати участь в танцях разом із селянками. Танці ці були такі гарячі і спонтанні, що одна селянська дівчина з перемучення дістала атаку серця і померла.

Селяни, які були в місті, не чулися дуже то свобідно в товаристві чужих вояків, і скоро почали виїжджати з міста Еншеде. На щастя перед вечером ця козацька частина покинула Еншенде і від'їхала до Ольдензааль, де знаходилася їхня головна група. (Ольдензааль лежить 10 км. від Еншеде. Прим. Автора).

Вже майже дуже мало осталося в Еншеде людей, які від наочних свідків чули оповідання про Козаків. Про це, як то козаки розібравшись до нага милися під помпою біля дому бурмістра, як то вони пили горілку з пер-

цем і у великому домі Родини Ельдерінк пекли собі м'ясо на рожнах. Пізніше, ще майже цілу зиму переходили козацькі відділи. Вони домагалися сіна і вівса для коней і поживи для себе.

Про козацькі відвідини в Еншеде свідчить ще й дотепер невеличкий «Козацький парк» 2). Похоронений був там вище названий козацький провідник — перекладач, який супроводив їх до міста Девентер.

Така то коротка згадка про тих козаків, що то в 1813 році в погоні за французькими військами, загналися аж до Голляндії.

1) J. J. van Deinse: «Uit het land van Katoen en Heide». Enschede, 1953. Сторінка 144. Видання третє.

2) Козацький парк, це був цвинтар зложений в 1820 р. Пізніше з цього цвинтару зроблено парк.

Іван Калинович

**«УКРАЇНІЗАЦІЯ» 450-ГО ЗМІЄВСЬКОГО ПОЛКУ
(уривок спогадів з 1916-17 років)**

Найперше — коротко про історію цього полку, в якому я служив в московській армії за часів Першої світової війни. Організовано той полк щойно в квітні 1916 року, коли наскоро формувались нові армійські частини. Для його первісного укомплектування покликано запасних вояків — «ратників» та старшин прапорщиків, яких іноді підвищувано відповідно до посад в так званні «зауряд» старшинські ранги. Прапор для полку взято з Харківського музею — одну з реліквій 1812 року. Між вояками панувала переважно українська мова. Тому деякі терміни московської армії, як, наприклад: «караул», «смирно», «церемоніальний марш», «довольствіє» тут вимовлялися по-своєму: «калавур», «мирно», «цермулярний марш», «удовольство» і т. п. Хоч полк був такої прискореної формації, але під командою бригадного генерала ген. штабу Генерал-майора Патаракі (грека) скоро відзначився в боях за здобуття фортеці Перемишль, а потім її оборони, пізніше — при відступі на р. Дунаєвці, а ще пізніше в бою на р. Ясельді, де ми багнетним ударом вибили німців з окопів. Брав полк також участь в наступі ген. Брусилова, де поніс великі втрати і тому його відведено в запілля на поповнення. З наказу свого начальства я приймав те поповнення і розпреділяв по ротах (сотнях). При тому я викликав тих, що походили з дев'яти українських «губерній» і таких вояків призначав до своєї сотні. З ними налагоджував ближчі «земляцькі» відносини та старався зберігати цих людей, де тільки було можна, від більших втрат. Були тяжкі бої на горі Лисоні, але в моїй сотні було найменше втрат. Пізніше під мою команду, як вже командира куреня, підлягали «команда» (сотня) кулеметів Максима та дві «ко-

манди» бомбометів, в тому одна з англійськими «стоксами». Ці частини також складались з українців...

А тепер розповім про «українізацію».

За позиційної війни ми пересиділи в окопах та землянках зиму з 1916-го на 1917 рік. В лютому цар Микола зрікся престолу і прийшла московська революція. Наш полк тоді належав до Туркестанського корпусу і входив у склад 113-ої дивізії, яка займала фронт від р. Стирі аж за Берестечко... Почався розвал армії. Всюди діяли «совдепи» та комісари та «виборне начало» замість командирів по призначенню. Старшинам скидали їхні рангові відзнаки — «пагони» (нараменники)... Цього всього ще в нашому полку не було, бо тут ще панувала дисципліна... Але в кінці лютого командир полку полк. Башков закликав до себе командирів куренів і повідомив, що до нього телефонував корпусний комісар і наказав, щоб наші старшини таки негайно поскидали свої «пагони» і що в призначену годину він приїде особисто перевірити виконання того наказу і хто того не виконає — піде на кухню чистити бараболу» а той наказ доповнив найгіршою московською лайкою — «туди й розтуди»... «Що робити?» запитав полковник і додав: «конче його, того комісара, до нас не допустити! Але як те зробити, на кого опертись?» Старшини москвини: Зюзін, Артюшков та Козирьов зрезигновано висловитись в тому зміслі, що нічого вже не зробиш, бо «зайшла така полоса... а то ще й на багнети нас візьмуть...»

Нараз оні Башкова спицилися на мені... «Може Ваші хахли допоможуть? Головне — не перепустити комісара з його штабом через міст із Луцька через р. Стир!» Я зразу ж відповів, як

то було прийнято в московській армії, коли наказ приймався до виконання: «Слухаю! Але комісар вже тут має бути за дві години, то дозвольте дати наказ звідси, зі штабу полка?» «Прошу!» — відповів командир і я почав по телефону наказувати своїм підлеглим: «Саперам 1-го курія і перша півсотня 1-ої сотні з кіркомотиками бігом відкривати дощатий поміст на мості! Кулеметна команда — стріляти по верхах авт, що мають наблизитися з того боку! Бомбомети — бити по шосі двома стоксами, щоб робити в шосі ями! Коли відіб'єм «товарищів», то наш полк українізується, а пагони обшиємо жовтоблакитними стьожками!»... Я віддав командирові пошану, сів на коня і поскакав... Всі були веселі а комісара ще не було. 1-ша сотня зривала дошки. За пів години показала комісарова кавалькада. Даю наказ відкрити вогонь на гостро, але так, щоб убитих не було. Їхало п'ять авт особових і три великих вантажних з «товарищами салдатами»... Наші стокси не підпустили їх до мосту, а кулемети аж захльостувалися. Їхня юрба

кинулась ховатись до придорожніх канав та почала махати білими хустинками, мовляв, — «ми свої». Даю наказ припинити огонь, а бунчужний 1-ої сотні, що мав добрий голос, крикнув їм: «Ми український полк і вас не пустимо, повертайтеся назад звідки приїхали, бо стріляємо». Вони завернули і щезли. В цей час прискакав командир полку Башков — «Привів Вам допомогу — кінну команду розвідників!» Але вже було по всьому... -Тепер, пане Полковнику, прошу наказати послати завтра до Дубна купити багато синьо-жовтого шнурка, щоб негайно ним обшити наші «пагони»...

Пізно увечері заїхав до мене полк. Башков, щоб подивитися чи надійно охороняється міст. При тому розговорився і розказав таке: «Мій дід був Башка, батько писався — Башкуватий, був розумний, і був старостою. Мені ж у військовій школі скоротили мое прізвище на «Башков». Я ж з роду українець. Даю на читальню 500 рублів, а «пагони» обшити синьо-жовтими шнурками!»...

Рудольф Федорович

Козак однорічник, кол. розвідник зпід Крут і Слабного Війська Запорозького, ветеран Канадійської Армії з Другої світової війни та Корейської війни.

ІСТОРИЧНИЙ ДОКУМЕНТ

(Замість квітів на невідому могилу св. п. Мученикові Полковникові Петрові Болбочанові)

«Жива Правда у Господа Бога!» Не вмре правда і про Полковника Петра Болбочана... Присвячую на вічну пам'ять ці слова улюбленому новітньому Кошовому Отаманові, Славному зі Славних Лицарів.

Він взяв мене і моїх товаришів Крутянців під свою батьківську опіку після Крутянської катастрофи... Зпід Крут по довгих блуканнях по полях та хуторах та в Дарницьких і Святошинських лісах ми завдяки Божому Про-

видінню добралися до Києва, де вже панували жорстокі червоні москалі і їхня ЧЕКА... Ми знову вирвалися з Києва, знову блукали лісами і відтак дісталися до Гнатівки. Там Полк. Болбочан прийняв нас до своїх недобитків, яких він переорганізував та готувався до дальшого бою проти большевиків. Я служив у нього як розвідник і кур'єр. Через пару тижнів прийшли німці. Ми Запорожці під командою Полк. Болбочана в авангарді перші йшли на

Київ. В містечку Гнатівка було видруковано офіційну відозву Полк. П. Болбочана, що я її розвозив по всіх частинах. Зміст цієї відозви тут подам в цілості, як історичний документ, який хоронив ціле своє життя і даю до пу-

блікації, щоб українське громадянство знало більше про цього славного нашого полководця.

Ріджайна, Саск. Канада, дня 17 жовтня р. Б. 1972.

ОФІЦІЙНА ВІЙСЬКОВА ВІДОЗВА ПОЛКОВНИКА ПЕТРА БОЛБОЧАНА

Число 6, Січень 1918 р. Гнатівка, Київщина

До славного війська Запорізького Козачого загону.

На нас всіх є наложена почесна задача — ВЗЯТИ ЗОЛОТОВЕРХИЙ КИЇВ і ми повинні оправдати повне довір'я Верховного Головнокомандуючого Армії Головного Отамана Симона Петлюри.

Ми мусимо взяти Київ, помимо стратегічного і багато більших причин, котрі застановляють нас.

Ми мусимо якнайскоріше взяти Київ. Всі причини є всім добре знані, но я хочу іще раз напімнути про головні із них.

Щоби наш Державний Український Уряд в Києві і військо українське покликане нашим урядом боролись по лицарськи за Київ зі смертельним ворогом большевиками, щоб ми спокійно творили своє життя військово на нових свободних началах в своїм столичнім городі Києві.

Щоб голос війська українського чути було, як всі дзвони в церквах Києва задзвонять про лицарство Українського Війська йому на славу і честь.

Щоб те військо було поставлено коло Українського Правительства в обороні, щоб воно могло правдиво і вірно працювати в спокою на благо України.

Совітська влада держить Київ в своїй диявольських сатанських кігтях, червоні московські й азійські та інтернаціональні звірі тероризують з нашими зрадниками в городі Києві все мирне населення. Хуліганські банди граблять наше державне й людське майно, на котре роками люди мусіли

тяжко робити. Насміхаються над нашими віками освяченими порядками й традиціями. Іздиваються над нашими святинами, тримають в смертельному страху наші родини, творять криваву розправу над невинними людьми, над найкращими Синами і Доньками України й Війська.

Всей Київ молиться і кличе нас на поміч, щоби їх боронити від насильства червоних комісарів і чекістів. Ми мусимо поспішити найскорше щоб оцю поміч дати.

Як чоловік без голови, так наше Військо Українське не може жити без столичного города Києва всієї України. Київ це наша голова, наш історичний центр Української Держави, де колись росло і розвивалось наше Військо і наша Держава, і могутність і Козацька Слава. Цар Російський був погодився і присягнув, що ніколи Українські Козацькі права і Закони Українського народу не порушить.

Наш Запорізький авангард козачий веде боротьбу з ненависним ворогом до перемоги. Були в цій боротьбі успіхи, були і невдачі, але ми запорожці зброї з рук не випускали і багато наших братів козаків по геройськи й по лицарськи впали на полі битви.

Але падати духом ми не можемо. Матір Україна і Нарід наш вимагають від нас далі продовжувати боротьбу де би не були.

Помиритися з московськими большевиками значить зрадити нашу Матір Україну і Військо і навіки себе віддати в рабство комуні і московським імперіялістам.

Спинити боротьбу з російськими

комуністами імперіялістами, то тоді ми Запорозжці Козаки не варті себе кликати Богданівцями, Мазепинцями, Полуботківцями, Наливай к і в ц я м и, Гайдамаками, Гордієнківцями, Дорошенківцями і Синами Матері України. Це б значило назавше розв'язатися з нашою славною історією і зо всіма козачими вольностями, зо всіма домами і хазяйствами і значить все це наше добро віддати комуністичній Москві, де нашим добром будуть розпоряджатися не ми. Там розмаїті московські інтернаціональні азійські кочові зайди і горлачі і зрадники, котрі не сіють, не жнуть, а тільки все готове

забирають в кишеню і розкидають в повітря чуже добро.

Про це ми повинні ніколи не забувати, куди б нас доля не закинула і мусимо продовжувати боротьбу з ненависним нашим віковичним ворогом імперіялістичною Москвою, яка зазіхає на нашу землю. Мусимо боротись до побіди...

Най жие Козаче Запорозьке Славне Військо на славу Богові й Україні.

З НАМИ БОГ і ПРАВДА!

Командуючий Козацьким Запорізьким Загоном

Полк. Петро Болбочан

Павло Дудук

КОЗАКИ НА ОЛЕКСАНДРІЙЩИНІ (спогад)

**Село! І серце одпочине.
Село на нашій Україні —
Неначе писанка,
Село зеленим гаєм поросло.
Цвітуть сади, білють хати,
А на горі стоять палати
Неначе диво...**

Т. Шевченко

На шляху Олександрія - Кременчук розкинулося було широко і привільно чудове, все в вишневих садках, з просторими луками, широкими ставами велике і старе село Ратківка, більшість господарів якого — нащадки козацькі, про що свідчили старі козацькі прізвища та обичаї.

На пагорбках навколо села мирно помахували крилами вітряки, понад річкою в намітці кучерявих верб білили полотна, немов табуни гусей та чути було стукіт жіночих праників, а там далі височіли численні могили, чи то скіфські, чи то козацькі — хто його знає.

Світова війна та револсція зачепили село хіба тим, що багато чоловіків та парубків пішло і не повернулося. А ті з ратківчан, що Бог помилував, з за-

палом взялися до господарства. Село не може гаяти часу, земля рук просить, треба жити. Зв'язок з містом майже урвався, бо місто не могло дати селу нічого, і довелося жити своїм замкнутим життям. Довелося повернути назад, до минувшини, стати самовистарчальним. Нема сірників — є ще кресала, нема гасу — каганців нароби-ли, про одяг то й говорити нема чого. Село й так не дуже то хапалося мійського одягу. То й тепер прядки надолужували брак. А з поклоном до міста село не пішло.

Та місто не хотіло лишити в спокою село. То денікінці, то червоні все домагалися від села поживи, сала, хліба, коней. Так наїхав був денікінський загін офіцерський та й закінчив свою дорогу в колодязі на колишній пан-

ській чабарні. Наїжджали і червоні, але і їм раду давали, як були нечисленні.

Обороняти село будь-як, випадковими силами було тяжко. То ж молодь села, нащадки козаків, створила кінний загін, назвавши себе вільними козаками. Щодня на сільській площі відбувалися кінні вправи під командою Клименка — сина дуже бідної, колись безземельної родини. З острішків полигягали військові рушніці, знайшлися і шаблі і сідла. Кому бракувало сідла — майстрував собі сам. А коні батьківські.

Беручи напад за найкращу оборону, загін почав виїздити в околиці для знищення червоних зайд. Чи поєднувався загін з іншими — тяжко сказати, а що часто виступали з іншими селами об'єднано — знаємо напевно.

Надійшов 1920 рік. Червона влада в Олександрії оголосила мобілізацію до свого війська. І мусіло село висилати свою молодь. Виїхали низкою підвід слухняно під супровід плачу і лементу жіночого. Виїхали та не до Олександрії, а до не так далекого Чорного лісу, до якого, поєднуючись з Чигоринськими лісами, простяглися заліснені балки, тож і прикриття було надійне.

Так зробили ратьківчане, недогорці, червонокам'янці і інші, залишивши вдома вже створені загони.

Одного літнього дня з Недогарок прискакав посильний з попередженням, що наступають червоні карателі. Карають за непослух, за нездачу «продразв'юрсткі».

З церковної дзвінниці вдарено на сполох. Зібрався на площі козацький загін, а з ним усі дорослі чоловіки і по короткій нараді вирішили поставити червоним спротив, не допустити до села. Поскакали верхівці до Трудівки, до Озерищ, до Червоної Кам'янки по допомогу. А всі чоловіки, озброєні в хто що мав: рушніці, дробовики, коси, вила, штилі руїшли за село назустріч наїзників.

Зустрічний бій почався за селом за

греблею на Самілишиній балці. Та не сила була селян — червоні мали аж два важкі кулемети. Кіннота червоних прорвалася і пішла в обхід села з боку Трудівки, а піхота з кулеметами прорвалася в село і поставила одного кулемета на церковній дзвінниці. На горбках в бік Трудівки зударилася червона кіннота з нашими козаками. Січа, як і кожний зудар кінних загонів, була коротка, але гаряча. Впало кілька наших козаків, але й червоним не було легко, заплатили й вони свою частку.

Під тиском піхоти з двома кулеметами довелося відступати в напрямку на село Соніно. А тут наспіла й допомога сусідніх сіл. Селянська розстрільна лягла впоперек долини в густих садках, знайшовся і командир, певно кол. старшина. А вбік червоним ударили червонокам'янці і трудівці та озеращани і... червоні відступили, не встигши помститися на селі.

Довго по тому червоні не наважувалися потикатися в наші села, але прийшло неunikнимо. Червоні запанували. До села повернувся — попович Михайло Стеткевич. Село знало його, як семинариста, що й народився в селі, а не знало, що він служить в ЧеКа.

І цей перевертень винюхав усе, що йому було треба та й застрілив командира вільнокозачого загону серед білого дня на вулиці.

В допомогу чекістові приїхало більше червоних і почалася ліквідація в першу чергу козаків, а за ними усіх селян, що не терпіли влади червоних.

Силу козацьку, і так невелику, спротив села було зламано. Минали роки. Надійшло страшне «розкуркулювання», колективізація, жах голоду 1933 року, з його людоїдством (знані факти і в Ратьківці). Кого не розкуркулили, або не встигли — втікли чи на Кавказ, до Донбасу, на Каспій. Село вимерло. І сліду не лишилося по тому «тихому раю, по завітчаному» селі. Понурі, почорнілі хати, двори бур'яном позаростали. Не чути ані голосу

людського, ані собак. Тільки на в'їздах до села стоять чорні прапори на знак того, що село порожнє, село вимерло.

Понищено цвіт народу — хліборобів, повисилано на смерть в хащах Сибіру, виморено голодом, а недобитків перетворено на рабів червоної Московії. І все тому, що москвини були зор-

ганізовані, як кожний хижак-наїзник, а наш народ, занадто індивідуалістичного наставлення, з нашим триклятим «моя хата з краю» не спромігся протиставити силу силі і... вправ. Нагоду визволитися, єдину нагоду по сотках років неволі... прогайновано. Чи ж навчимося ми хоч тепер єдності, спільним зусиллям? За вами слово, козаки й козачки!

Сергій Ган

З «БІОГРАФІЇ» КОЛИСЬ КОЗАЦЬКОЇ ПОЛТАВЩИНИ

Село, де я мав необережність народитись, називалось — ГОРІШНІ МЛИНИ, повіту Кобеляцького, а губернії, само собою розуміється, Полтавської, а то ж якої? Де найсмачніші галушки? На Полтавщині. Де найкрасивіші дівчата? На Полтавщині. Де найгарячіші молодичі? На Полтавщині. Де найсмердючий тютюн? На Полтавщині. Де найхитріші жиди? На Полтавщині.

Повз села текла річка Ворскла. Ані глибиною, ані рибою вона не славилась. Крім дрібнотки - верховодів, окунців та бубирів — представників риб'ячого «СОСЛОВІЯ» у нашій Ворсклі не було.

Говорили люди, що у Лещинівці та у лісовій Ворсклі між Горішніми Млинами та Кобеляками жили коропи, щуки, навіть, соми. Перевірити цього нам не вдалось, бо наш єдиний, спроможний ловити таку рибу на вудку, рибак Омелько Вернигора перепився на весіллі десь у родичів за Новими Санжарами, поліз, чорт його знає, чого у глинище і там його привалило. Відкопували його три дні. Зпочатку він, навіть, співав: — Як умру, то поховайте... А потім йому, мабуть, набридло чекати, він взяв і помер.

Так от — повторюємо: на рибу наша Ворскла багатою не була. Але що до жабів, то їх була там нечислима безліч. Яких хочете: зелених, жовтих,

чорних, сірих, а то якогось нез'ясованого кольору, як у дякової тещі ніс — раз він гарячий, другий раз темний, а придивись уважніше — сивий, як у діда Панаса вуси.

Коли починався СЕЗОН жаб'ячих співоцьких змагань, люди починали чортыхатись, собаки вили, діти шпурляли в річку каміння, а сільський дяк Тимохвій Петрович здіймав, бувало, з себе штани, однією рукою щільно затуляв ознаки свого чоловічого ества, а другою рукою, озброєною довжелезним дрючком, розгонив жабів, виголошуючи прокляття на їх жаб'ячі голови

У цьому селі — Горішніх Млинах, на цвинтарі церкви в ім'я Вознесення Господа нашого Ісуса Христа, поховано моїх сестер. У цьому селі поховано мої мрії. Частина мого «Я» продовжує і зараз жити там на горі над Ворсклою, під рідним сонцем та зорями.

У цьому селі я впізнав багато радощів дитинства та юнацтва. То були щасливіші роки мого життя. Тут я вперше покохав. Вона була селянська дівчина — Маруся. Кращої від неї не було для мене в цілому світі.

— Де ти зараз, Марусю? Чи живеш ще? Чи тебе немає вже на цьому світі? Озовись, моя кохана! Я чув, що кохання ніколи не вмирає. Навіть по нашій смерті...

Але годі згадувати та сумувати. «Не допоможуть сльози горю», співала колись моя мати.

ТОГО села Горішніх Млинів, що воно заховано в глибині мого серця, вже давно мабуть немає. Там панують безвір'я та страшна духовна порожнеча. Там — «ТРУДОДНІ». А вільна праця вільного народу на вільних землях — це пірнуло у вічність, як «загублений рай».

В жорстоких, кривавих муках вмерла Україна. Кажуть, навіть, повиздихали в Ворсклі верховоди, окунці та бубирі. І живуть лише жаби... Які хочите: зелені, жовті, чорні, сірі, а то якогось нез'ясованого кольору, як у дякової тещі ніс, або в діда Панаса вуса.

«ЗАВІРЮХА» прийшла до нас у Горішні Млини, як вона приходила усюди. Дезертири з фронту та місцеві розбишаки почали з галасу. Вони кричали, матюкались, стріляли, вбивали, руйнували, поневірялись з релігії, з моралі та зі всього того, що набувалось сторіччями та цінувалось, як найцінніша цінність.

В ті дні, як підчас потопу, порятунку не могло бути. Гуляв ЗВІР. Хвилі ненависти затопили рідну землю.

ЗЕМЛЯ І ВОЛЯ... Чи може бути щось краще? СВОЯ земля, вільна праця на ній, братерство між людьми і... Бог Святий над нами.

Я поклявся тоді, що віддам всі свої сили на здобуття добробуту для мого народу і моєї любої неньки України.

Але...

Моє життя було зруйновано, матір і братів вбито, мене ув'язнено. На мене було начіплено ганебне ім'я — «ВОРОГ НАРОДУ».

Годі ворухити минуле. Залишмо тугу. Вічна пам'ять тим, що впали!

На українських землях ЗНОВУ, як за часів Тарасових, немає ані ЗЕМЛІ, ані ВОЛІ. Лише та земля твоя, мій нещасливий брате, що в тебе під нігтями. Лише та воля ТВОЯ, що в чотирьох стінах твоєї хати. Та й то не завжди. Стережись вільно дихати та,

вільно говорити — наскочить ВЛАДА або ПАРТІЯ і... випустять з тебе кишки.

Правда, тобі, як собаці об'їдену кістку, кинуту волю «скакати, як приписує партійний пан». «Скачи, ВРАЖЕ, як пан каже!»...

**

Послухаймо, що робиться по тих КОЛГОСПАХ, що повстали на рідних теренах.

Ось — загальні збори колгоспу «Шлях до комунізму». Нагороджуються ПЕРЕДОВИКИ сільського господарства.

Голова колгоспу оголошує:

— ПЕРША ПРЕМІЯ — повне зібрання творів Леніна присуджено свинарці Горпині Пупко...

Хтось в залі говорить у півголос:

— Так їй, СТЕРВІ, їй треба!

**

Колгосп «Ім. Жовтневої Революції». Обговорюють посівний плян.

— А де ж та обіцяна машинерія? Три роки чекаємо... А чим сіяти? Де зерно? Своє віддали, а ДЕРЖАВНО-ГО чорт-ма. Як кажуть — «віддай свою жінку дяді, а сам іди до...»

— Товариші колгоспники! Партія закликає вас... А хто буде багато говорити, то нехай потім НАС не обвинувачує... Чи є ще запитання? Чи хто хоче ще щось сказати? Голосую... Хто — ЗА? Прийнято ОДНОГОЛОСНО.

Колгосп «Сталінська п'ятирічка». Перед зборами. Люди говорять поміж собою:

— Ну, як у вас? Хлібоздачу виконали? А по м'ясу?.. А по яйцях? Спереду чи ззаду?

— Яйця ПОКИЦО ззаду... Зерно — на 149 з якимись десятими. М'ясо — теж на 149 з десятими... По яйцях — теж 149 з десятими...

— А що їсти цілий рік будете?

— Що Бог дасть... На Нього вся надія!

— Та ви ж в Нього не вірите.

— На роботі, звичайно, ні! А в хаті

— віримо. А як же... Щож ми? Басурмени якісь?

**

Колгосп ім. Леніна Ч. 1. Черга за нитками та голками. Балачки.

— Де це Грицько Цвіркун подівся? Він мені винний двадцять дві копійки...

— Мене попереджено, аби я рота не роззявляв... Поїхав десь...

— Сам чи повезли?

— Плакав бідолага... Дружина теж ревла. Родичі ревли. Навіть коза мекала — жалібно, жалібно.

— Бо коза ж серце має..

У другому кутку. Баба до баби:

— Вуйко з Америки приїздив...

— Ну, як там?

— Погано, каже, що не дай Бог воювати нашим...

Колгосп ім. Леніна ч. 2. Політзаняття. Лектор:

— Товариші селяне! Партія закликає вас менше їсти, більше робити, нічого не думати і нічого не говорити. Партія наша за всіх нас і думає і говорить...

— Чуеш, куме?

— Мене то не торкається. Лікар каже, що в мене мозок висихає.

— А від чого ж то так?

— Непристосований, каже, до соціалізму. А що то таке є — не розумію. Коли б не хвороба.

**

Колгосп ім. Крупської. Демонструється фільм.

— Гей! Хто там? Дайте світло до залі. Тут якийсь мені на коліна плює.

— А куди ж йому плювати? У повітря?

— Хай людина плює. У нас СВОБОДА. Хочеш — плюй. Не хочеш — не плюй. Як хочеш.

**

Так от... Село Горішні Млини, Кобеляцького повіту, а губернії, само собою розуміється, Полтавської, а то ж якої? Де найсиніше небо? На Полтавщині. Де найяскравіші зорі? На Полтавщині. Де найзапашні ночі? На Полтавщині. Де мої думки — і зараз і до віку? На Полтавщині.

Живи ж моя любя Полтавщино! Моя Кобеляччина та рідна, незабутня гора над Ворсклюю...

ПРО ЗНАЧОК З СОФІЙСЬКИМ СОБОРОМ

З України дістали ми значок виданий «Українським Товариством Охорони Пам'яток історії та культури». Це Товариство постало самотужки, спонтанно

для оборони українських пам'яток і воно начисляє мільйони спомагаючих членів. Такий буйний розвиток цього Товариства налякав комуністів - можливо-владців і тепер вони взяли це Товариство під свою опіку, не так, щоб допомогти, але щоб більше контролювати чи навіть перешкоджати його роботі.

Цей малий значок є для нас однак доказом, що український нарід дорожить і боронить свої історичні культурні надбання і це скріплює в нас віру, що Українська Нація таки жива і незломна!!!

Подав Осип Губчак

НА ЗМІНУ СТАРШИМ

А. Горський

ЗНАМЕНИТИЙ УСПІХ КОЗАЦЬКОГО КЛЮБУ «ЛЕЙН-ТЕХНІКАЛ»

В ч. 1(23) «Українського Козацтва» за січень-березень ц. р. в статті «Приклад для українських студентів» подано вістку про заснування при середній школі «Лейн-Технікал» в Чикаго «Українського Клубу» в складі 29 юнаків і юначок. Там же було наведено опис діяльності того завзятого гуртка шкільної молоді, дві їхні знімки та рисунок відзнаки тієї організації з тризубом очоленим хрестом, як то приписано законами української державної влади за Гетьманщини й Директорії.

Помимо своєї внутрішньо-організаційної праці управа клубу останніми часами включилася в загально-шкільну акцію, яка мала на меті зарепрезентувати перед родичами учнів цієї школи (що має понад 6.000 школярів середньошкільників), та перед ширшим суспільством показ різних національних молодечих груп, організованих в своїх клубах. Їх є кільканадцять і всі вони в межах шкільних правил користаються правом широкої ініціативи в своєму культурно - національному житті. В програму запланованої імпрези входили співи, танці, музика та показ національних страв.

Наші молоді козаки підхопили ту шкільну ініціативу, але першим своїм завданням поставили добитись права мати свій національний блакитно-жовтий прапор, який би мав стояти на тій частині сцени, що її буде призначено для українсько - козацького клубу. Це було першим і найважливішим успіхом, що його осягнула управа клубу у дирекції школи. Українці дістали в своє розпорядження цілу третину великої сцени, на стіні якої висіла велика мапа України, а на самій сцені красувався наш прапор. Столи ж були прикрашені українськими вишивками, квіта-

ми, керамікою та заставлені полумісками з українськими стравами. Між іншим, тих страв було наготовлено не тільки «для показу», але й для гостини, яка відбулася після закінчення вокальної частини програми імпрези.

Імпреза почалася церемонією вношення на залю державного прапору ЗСА вояками - учнями школи. Після вступного слова професорки, представниці дирекції школи, дальший провід програми спочивав в руках конферансьє — учня мурина майже атлетичної будови тіла. Вийшов він на сцену сперед завішеної куртени. В лівій руці тримав гитару а правою перехрестився і потім в імені учнів школи привітав публіку, що вже заповнила залю та розповів в англійській мові щось веселе. Потім сів на високий дзиглик і під акомпаніємент своєї гри на гітарі проспівав кілька своїх пісень...

Піднеслась куртина і ось тоді ми побачили нашу козацьку молодь, що як чудовий квітник в своїх національних одягах дівчат і хлопців репрезентували свій «Українсько-Козацький Клуб». Це були: Оля НАГІРНЯК, Маріян КОЛОДІЙ, Марія ТРОЯН, Борис БЕРЕЖАН, Іван ФЕДОРЕНКО, Ігор КУЦЕВИЧ, Володимир ГАНЖА, Степан РЕПА, Юрій РЕПА, Андрій БРОВАР, Юрій ЦИМБАЛИСТИЙ, Роман ГРИЦАЙ, Тарас ГЛУБИШ, Володимир НАЛИВАЙКО, Лариса ХАМІВ і Ніна ФЕДЧИШИН.

Отже на показній сцені українці переважали і своєю кількістю, бо на решті (дві третини) сцени презентувались аж кілька менших етнічних шкільних клубів зі своїми емблемами на малюнках розміщених на стіні. Наш же клуб, повторюємо, — мав перед своїми столами наш соняшно - небесний прапор...

Конференсьє — мурин, що розпочав шкільну репрезентативну імпрезу своєю тихою молитвою, оголосив, що першими виступлять японки.

Це були миловидні молоденькі гейші в своїх квітчастих кімоно з гілочками розквітаючих яблунь в руках та своєрідно зачесаному волоссю. Ритмічно; елегантно, чарівно виконували вони свій національний танок під звуки відповідної до того музики. Вони викликали бурю оплесків... Згадаємо їхній виступ з прихильним враженням, бо вважаємо, що тільки вони були конкурентками дальших, аж двох, виступів української молоді. Інші етнічні шкільні клуби показали себе при цій репрезентації безперечно слабши-

брані по мексиканському, а інші — по-модерному» та танцювали зовсім не мексиканські танці. Правда, що гарно показали себе греки, але вони також не всі були в своїх національних строях і на тому дуже втрачали. Але «найоригінальнішими» і пресмішними, на нашу думку, показали себе москвини своїм клубом «рашен». Вони виступили великим хором, теж одягнутим «по різному», хто як попало, були між ними і «модні патлачі». Здивувало ж нас те, що третина хористів були мурини, які співали в хорі «братнього народу» московською мовою — «Скажі-ка, дядя, ведь не даром Москва, спальонная пажаром, французам отдана!» а потім — «Калінка, калінка

**Юнацтво ос. СУМА ім. М. Павлушкова танцює на імпрезі
Козацького клубу «Лейн Технікал»**

ми в порівнанні з українцями. Були то: холодно-душі німці, оригінальні, що правда, — африканці, представниця якоїсь кольорово - шкірної нації до непристойности півгола з соромицьким танцем (бо в ЗСА «фрі кантрі», видно, що і в виховно - шкільній справі)... Монотонні були в своїх співах американські мурини, а мексиканці «різношерстою» групою, бо одні були у-

мая...» і т. п. Видко, що навчання московської мови має практичне примінення в цій школі серед муринської молоді, а та молодь повірила в «свободу і рай» в Московщині, яка хоче всіх «визволяти»... Інші наші сусіди — поляки чомусь зовсім не виступали, видно, що і без репрезентації чомусь скраховали...

І ось, серед такого «показу» танців

Гануся Лилик і Ростик Зботанів витанцьовують гопака

і співів, безперечно, найкраще заре- презентувалась українська молодь, що пішла за гаслом козацької невмирущої слави. Конференсьє заповів їхній ви- ступ зразу ж після японського кльобу. Тут наші танцюристи козацьким вог- нистим танком з віртуозними присяд- ками і бравурним виглядом хлопців та життєрадісними обличчями та елеган- тно - ніжними рухами красунь дівчат просто поломили публіку. Оваціям не було кінця... Всі наші танцюристи були в стилевих українсько - козацьких строях і це також вабило очі глядачів. Помимо того, що кожному етнічному кльобу в програмі хореографічних ви- ступів було уділено тільки по одній точці, про український кльоб конфе- рансьє по закінченню останньої точ- ки запитав публіку — чи бажали б шановні гості побачити ще раз україн- ців. У відповідь вся зала так голосно

того забажала, що «Українсько - Ко- зацькому Кльобі» для підкреслення ус- пішного кінця імпрези було в другий раз піднесено куртину і українці це раз затанцювали як «солодке на кі- нець» для вдячної публіки.

Слід ще зазначити, що провід ко- зацького кльобу при школі «Лейн-Тех- нікал», щоб забезпечити собі більший успіх, звернувся до інших молодечих українських організацій і ті на той «козацький поклик» радо і активно відгукнулися. Так, від осередку СУМА ім. М. Павлушкова в Чикаго на цьому показі етнічних шкільних кльобів в танках виступали: Гануся ЛИЛИК, Оля ЛИЛИК, Ірена ЛУЧАК, Одарка ПАВЛІ- ВЕЦЬ, Марійка ПАВЛЮК, Володимир ГЛУБІШ, Тарас ГЛУБІШ, Ростик ЗБО- ТАНІВ, Андрій КАПУСТИНСЬКИЙ і Богдан КРУТЯК.

Честь і слава таким виявам організо-

ваної солідарності і співпраці серед нашої молоді, що приходить на зміну старшим, а таким поступованням дає їм приклад до наслідування.

Потім гостей було запрошено заходити на сцену і там розглядати виставлені на столах різні національні речі та пробувати національні страви. І тут найбільшим успіхом відзначився «Козацький Клуб», коло столів якого зразу ж утворився цілий натовп молоді й старших гостей щоб посмакувати наших голубців та вареників чи на іншій нашій крайовій мові — «пирогів». Те масове пробування наших страв відбувалося без особливої «церемонії», а як то кажуть, — «на розхват». Видко, що українська кулінарія подобалась, бо ж не можна думати, щоб ті смакуни так дуже зголодніли, що прямо товпилися коло українських столів. Наші дівчата козацькі юначки аж не встигали обслуговувати.

При тій нагоді, коли гості вже заповнили сцену, голова «Українсько-Козацького Клубу», що офіційно ти-

тується, згідно шкільної номенклатури, — «президентом», а ми його тут для традиції назвемо «отаманом» — Володимир Ганжа, привітав присутнього серед гостей представника Українського Вільного Козацтва Антона Кущинського та доручив, ухвалену йому за його поміч юнацтву одноголосною постановою всіх членів клубу, грамоту дожиттєвого Почесного Члена цього юнацького козацького клубу. Для відзначеного це було повною несподіванкою. Він щиро подякував козацькому юнацтву за цю честь та підкреслив, що його приязнь до молоді є виявом віри в те, що козацька слава не вмере, не загине, а в особі такої молоді, що захопилась Козацькою Ідеєю, ще виросте нова для України вже непереможна сила. Сам же він тепер на підставі дорученого йому дожиттєвого документа може вважати себе також юнаком аж до смерті, хоч по своєму віку» вже давно виспівався й витанцювався...».

Григорій Рєпа

КОЗАЦЬКЕ ЮНАЦТВО СТАНИЦІ УВК ч. 26 ВЕДЕ ПЕРЕД

День 26 березня 1973 р. залишиться приємним спогадом на довший час як у виконавців так і у всіх присутніх на Шевченківській Академії при Св. Троїцькій церкві в Чикаго.

Після Божественної Літургії о. Протопресвітер Микола Литваківський почав відправляти панахиду за спокій душі великого духом Тараса, який просив нас «спом'янути не злим тихим словом тай поставив нає тее «Слово» на сторожі. В ту ж мить козацькі юнаки й юначки виструнчилися коло прапорів, оточивши своїми рядами півколом Панотця. А наш отець Капелян УВК і настоятель парафії, побачивши довкола себе молодь, якомсь особливо надхнено возносив молитви

до Небесного Отця Вседержителя. Разом з ним щиро молилося і наше юнацтво та всі присутні, просячи у Всевишнього спокою душі нашого пророка й генія, бо ж і він возносив свої молитви за оцих «ненароджених» ще в той час козацьких юнаків.

Після панахиди всі парафіяни та гості зайшли до просторої парафіяльної церковної залі, де й розпочалась святкова академія. Церковний хор під керівництвом о. диякона Ігоря Зботанова та в супроводі гри на піяно Дмитра Поповича (обидва члени УВК) започаткував академію вічно закликаючим нас до чинности «Заповітом»... І чомусь на душі стало так мило... Відчувсь ніби такий лагідний, з Дніпро-

**Юнацтво УВК Ст. ч. 26 на панахиді
перед академією на пошану
Тараса Шевченка**

вих висот вітрець, що ненароком долетів аж сюди і приніс в душу радість а разом і тугу... Потім слідує «Козацька Молитва», яку деклямує внук нашого козацького сеньора Івана Горошка. А тоді сам дідусь І. Горошко розпочав урочисте слово. «Те «слово» сколих-

тя та вказав, що ще й сьогодні Тарас Шевченко є найдорожчим скарбом Українського народу, а може й цілого світу... О, Еоже, як мило на душі, коли бачиш поруч внука й дідуся козацького роду, що шанують свого Велетня України. Чи ж не є те символом

**Юначки УВК Ст. ч. 26 ім. о. Агапія Гончаренка
в церковному хорі Св. Тройці в Чикаго**

нуло душі всіх присутніх, навіть у тих, що того не сподівались. Він вдало, яскраво нагадав нам все Тарасове жит-

тя та вказав, що ще й сьогодні Тарас Шевченко є найдорожчим скарбом Українського народу?..

Далі продовжувалась програма ста-

ранно підготовлена козацьким юнацтвом.

З гарними деклямаціями виступали: юначка Люба Базарна — «Тарасова могила», юнак Петро Циганюк — «Гамалія», юнак Володимир Циганюк — «Сонце заходить». Тут знову виступив парафіяльний хор, проспівавши «Думи мої думи». Потім слідувало акордіонове сольо пані Надії Білаєц та її доні юначки шестилітньої Люби Білаєц — на піанно — «Взяв би я бандуру».

А ось юначка Люба Базарна заграла на піанно «Реве та стогне», а під її аккомпаніаментом дідусь Іван Горошко веде нас своїм речитативом «в степи широкії» уривком з Шевченкової «Причини та «Листом Шевченка до Основяненка». Цю точку бездоганно виконала згадана внучка зі своїм дідусем. Напевно не в одного учасника, слухаючи «Причину» чи «Листа до Основяненка» виникла думка — яку ж то силу волі мав у той час наш Тарас!..

«Реве та стогне Дніпр широкий» виконує Тарас Попович на трамбоні-трубці, наче гуцул на сопілці на зеленій полонині. Малий юнак Тарас каже: «І я Тарас!». Щічки його набундючилися і з трубки виходить ніжна мелодія — «Додолу верби гне високі,

горами хвилі підійма»... В цю хвилину хочеться бачити Тарасика більшим, мужнім, але його від нас ніби затулюють ті вербові гілочки. Та ось знову він показується таким як ще є маленьким з блискучою трубкою, спрямовуючи її звуки до висоти і «Неначе човен в синім морі то виринав, то потопав»... О! ні, ні! — ці капосні сльозинки запливали на очі в той час, коли наш Тарасик вів свою розмову зі своїм тезком (одноіменником) Батьком народу українського, до якого належить і малий музикант, цей козацький юнак..

«Мені тринадцятий минуло» продеклямував Володимир Попович, «Тополі» — Оля Короленко, «Учіться, брати мої» — Наталка Короленко, «Поклін Тарасе» — Катя Біллер, «Сонце заходить» — Ліза Біллер.

На закінчення академії Панотець Микола Литваківський палким словом подякував всім батькам за таке гарне виховання своїх дітей. А Вам, дорога молоде, хвала і честь, що так гарно зарепрезентувала себе а головне те, що так гарно говорите рідною мовою, якою говорив, жив нею і піклувався про неї наш дорогий Тарас Шевченко!

ВОЛОДИМИР КАРАБІН
Мол. Юнак Ст. УВК чис. 24
ім. Великої Княгині Св. Ольги
дістає відзнаку УВК

ЛЕВКО ЛЕПКИЙ
Чотовий Ст. УВК чис. 19
ім. Гетьмана Павла Скоропадського
(Тепер підстаршина армії ЗСА)

НА 57-МУ РОЦІ ІСНУВАННЯ УВК

Вісті з козацького Ньюарку

Це вже увійшло в звичай, що Станиці УВК на сході ЗСА рік-річно влаштовують Козацьке Свято, душею якого є Отаман Станиці УВК ч. 6 і тепер Обласний Отаман УВК на ЗСА-Схід, Побратим Сотн. Богдан ДАЦКІВ-СЬКИЙ. Дня 7-го квітня б. р. отримали ми коротке звідомлення з сьогорішнього свята від колишнього учасника Зимового Походу Армії УНР від 6. XII. 1919 — 6. V. 1920 р., Значкового УВК і Отамана Станиці ч. 15 Івана Стецьковича, що його наводимо без змін: «Знову хочу поділитись з Вами Козацьким Святом, що відбулось старанням Отамана Станиці Сотн. Богдана Дацківського. Надзвичайно уміло і характерно зарядив наш Отаман в невеличкій залі й около дві сотки

людей. Кругом залі усі мені знайомі, католики й православні, різниці нема, весела розмова і щирий привіт. Посеред залі столик і ютири крісла, де засів о. Петро Сагайдачний Пані Матка, його дружина. Коло них Сатник припровадив мою дружину і мене коло о. П. Сагайдачного. На велике здивування виступили два молоденькі козаки-юнаки з прегарною деклямацією про Україну. Відтак двадцять бандуристів з бадурами і чудовими піснями створили надзвичайний і чуттєво-ніжний образ захоплюючи кожного слухача так, що три години пррминули гей-би три хвилини. Велика слава і честь нашому Отаманові та дай, Боже, більше таких Отаманів, бо тоді амість чотирикутника смерти буде у нас чогирокутник Радости і Щасливости. Гарзд! ван Стецькович».

Побратимське вшанування

У Ванкувері 17 лютого ц. р. друзі, куми й приятелі панства Григорія й Галини Подгурців (члена Ст. УВК ч. 5) влаштували для них несподіванку з нагоди їхнього переселення до нового дому. Господарем тієї несподіванки був п. В. Шевчик. Він заповів приятелям прибути в призначену годину до парафіяльної залі Звідти всі, понад 30 осіб, з панотцем настоятелем П. Бубликом організовано автами приїхали до дому Подгурців. Подгурці їх щиро привітали, заскочені таким несподіваним приїздом гостей. А отець П. Бублик, сказавши їм тепле слово поздоровлення, совершив чин посвячення нового будинку та побажав його господарям щастя й здоровля на многі літа, що хором відспівали всі присутні.

Гр. Подгурець сердечно подякував панотцеві і всім гостям за довершений чин нашого християнського обряду. Господар же цього несподіваного вечера Володимир Шевчик, привітавши господарів дому, розповів про значення цієї родинно-побратимської зустрічі. Далі слідувала гостинна вечеря, після якої В. Шевчик доручив Гр. Подгурцеві конвертку з подарунком від гостей, за що той щиро подякував. Пан Подгурець згадав слова свого тата, який йому казав — «Не май сто рублів, але май сто друзів!» Але він є щасливий, що має і те і друге, бо таке вшанування він дістав недавно також і від своїх співробітників.

Після цього автор цього допису коротко розповів про життєвий шлях Г. Подгурця: він залишив свою Батьківщину Україну в часі Другої світової війни. Прибувши до Канади вступив на Богословські студії Колегії Св. Андрія і їх успішно закінчив і має бажання стати колись священиком Українсько-Православної Церкви в Канаді. Далі він розповів про участь панства Подгурців у церковнім хорі та про їхніх дві маленькі донечки.

При нагоді того вечера о. П. Булик апелював до присутніх підтримати фінансово нашу українську радіоавдицію і присутні зложили на ту потребу 24 долари, які тут же було доручено присутній керівниці радіопередачі пані М. Спальській, яка щиро за те подякувала. Крім того, гості й господарі зложили 20 доларів на Православний часопис «Вісник» та 12 доларів на журнал «Українське Козацтво».

Так свідоме українське громадянство розуміє свої обовязки в національних справах та старається при таких нагодах підтримувати їх як морально так і матеріально.

Усім Шановним жертводавцям щире спасибі, а Шановним Господарям наші щирі бажання, щоб їхній гарний дім, так прекрасно устаткований українськими річами, був завжди веселий, а його мешканці були життєрадісно щасливі!

Іван Решетник

КІЛЬКА УРИВКІВ З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

... «Сдержуючи, Ваш цінний часопис, який з великим інтересом перечитую, слідкуючи за перебігом наших внутрішніх і зовнішніх українських, національних і політичних справ та міжнародних подій у Вашім навітленні й інтерпретації. Маю з того, часто, велике національне та духовно-моральне задоволення та сприймання.

Особливож тоді, коли зміст й характер уміщених статей та висловлених в них думок і міркувань, що виявляють глибокий, національно, патріотичний смисл, в об'єктивнім та правдивім освітленні і є спрямований в бік, нашої всенациональної української світової єдності, солідарності й духової та державно-національної соборності, без жадних і зайвих, внутрішньо-національних; індивідуальних, чи групових та партійних непорозумінь та взаємного поборювання на тлі, українського національного життя!

Інколи, зовсім непотрібних і, навіть, дуже шкідливих публичних виступів: не раціональних, або, загумінково-регіональних, чи вузькопартійних та групових екстремних ухилів та персональних незрівноважень, що, власне, й приводить на бездоріжжя та збиває з правдивого шляху, в нашої загально-національної Визвольної боротьбі та шкодить, національно творчій та державно конструктивній праці, для української справи й на користь Соборній Україні.

Можна гадати, що правильним та правдивим, в нашої Державно-Національної Визвольної Боротьбі, булоби розумним, уникати по можливості, різного роду розбіжностей, неладів та ворожнечі й всяких аномалій, в українському внутрішньому: суспільно-громадському, національно політичному й, навіть, церковно-громадському й релігійному, українському Всенациональному житті.

І триматися, в межах дійсної української загально національної визвольної ІДЕЇ та соборницької державно ідеологічної засади й патріотичної та національно творчої й державно конструктивної; спільної, добре зорганізованої та упорядкованої й сконсолідованої та одноставної й об'єднаної національної чинності й праці, як внутрі, так і назовні, для укр. справи.

Гадаю, що це й булоб, єдино правильним й правдивим шляхом, в нашої Державно-національної Українській Визвольній Боротьбі.

... І, під таки кредом: людської та християнської моралі, української державної: рації та високим рівнем національної свідомости; гідности, відповідальности, людського сумління, правдивої української духовости та правдивої демократичної журналістичної етики й національної моралі, ми, дійсно, моглиби стати,

переможцями, в досягненні своєї національної ідеї і поставленої мети.

Під цим Кредом, і лише, таким способом, можна булоб спрямувати остаточно, загально українську національну справу, як внутрішнього, так і зовнішнього порядку, на правдивий національний шлях, в нашої визвольної боротьбі та довести, до всенационального українського правопорядку й досягнути належного успіху, в нашої Українській Соборницькій Національній Визвольній Боротьбі, за свободу Українського Народу, Українську Правду й національно-народне право, українського поневоленого народу всіх Земель Соборної України, від Сяну по Кубань.

І лише тоді, можна сподіватися успіху нашої української справи та вірити в неминучість Українського Державно Національного Відродження, Соборної Української Національної: Держави.

Бо, лише при такім стані річей, Український Народ а з ним і Світове Українство, може збагнути, своє право і Волю! І, Він, постане, як велика й державно творча та свободолюбива Українська Козача Нація та знайде своє належне місце, під сонцем!

Каракас, Венецуелян, 28. січня 1973 р.

Інж. Венедикт Васюк
Український В. Козак з Кубані

«Хвали, душе моя, Господа!.. Бо я є сьогодні щасливий, як ніколи в житті. Гарні, щирі люди, представники народу, кров якого тече в моїх жилах, дружній сім'я Українських Вільних Козаків прийняли мене, незнамого «чужинця», до свого товариства, до свого братерства. Я покладаю всі свої сили, аби з честю нести високе, почесне ім'я члена УВК.

Загубивши все на світі, я знайшов в день 28-го Січня ц. р. найцінніше, що може бути в цьому житті — братерську ласку і сердечну підтримку. Це є коштовні речі для сиротикитальця.

Я раніше не знав моїх теперішніх братів. Я не зустрічав їх ніколи у своєму житті. Втративши свою Батьківщину, свою неньку та братів-мучеників, я блукав по світу безпритульним сиротою аж до дня 28. січня 73 р, коли мене було прийнято до УВК. Цей день є днем моєї зустрічі з новими рідними братами. Нехай також вже і сама організація Вільного Козацтва стане для мене новою рідною ненькою.

Щира подяка вам всім, дорогі мої брати! Щастя вам, Боже, на кожному кроці Вашого особистого та громадського життя!»

15. 2. 1973 р.

С. Г.

.. «Я отримав кварталник «УК». Широ дякую! Дуже мені подобався Ваш журнал, так гарно редагований. Висилаю 20 доларів: 10 дол. на передплату, а 10 дол. на пресовий фонд журналу.»
Едмонтон, 12. 3. 73

Василь Поливкан

«При цьому посилаю передплату на цей бижучий рік. Цей журнал «Українське Козацтво» дійсно помалу, але певно, починає прочищати атмосферу від «современних огнів» на шлях наших українських традицій, без яких не постане Самостійна Українська Держава».
Вінніпег, 6. 2. 73

Петро Олійницький

... «Це є велика приємність видіти кожне свіже число «Українського Козацтва», цей журнал містить есенцію української цінної історії. Гратулюю до продовження такої видатної праці...»
Торонто, 27 лютого 1973 р.

Андрей Григорович, редактор «Форум»
(Виписку з листа ВШановного Пана Редактора англомовного журналу для молоді «Форум» подаємо в дослівному перекладі з англійської мови. Ред. «УК»).

... «Отримали два кварталники «Українського Козацтва» за I і II 1973. Відсилаю чек на 2.50 і прошу більше не присилати, вже запізно тепер козачити...»
Нейсвілле, Вісконсин, 4. 15. 1973

З пошаною Галушка Іван

Виправлення помилок

В нарисі Проф. Яра Славутича «Місцями Запорозькими» на ст. 28-ій числа 1-го за цей рік трапились важні помилки, які тут виправляємо:

Надруковано: «аналой... оздоблений уламками... з черепа», а МАЄ БУТИ: «ЧЕРЕПАХ».
Вислів: «війська ми не боїмося — землею»

має стояти не при кінці 2-ої колонки, а на початку 1-ої.

За ці прикрі помилки щиро просимо вибачення у Вельмишановного Автора і Читачів нашого журналу.

Редакція «У, К.»

Д-р А. Власенко-Бойцун

КАНАДА І СВІТ ОЧИМА УКРАЇНЦЯ

Різні бувають естафети.

Передають поетам поети

З душі у душу

Із мови в мову

Свободу духу і правду слова.

(Ліна Костенко)

(Яр Славутич, ЗАВОЙОВНИКИ ПРЕРІЙ, Едмонтон, «Славута» 1968, 48 стор. МУДРОЩІ МАНДРІВ, Едмонтон, «Славута» 1972, 89 ст.)

Обидві збірки поезій Яра Славутича об'єднує світосприймання поета-емігранта: любов до залишеної батьківщини й невтішна туга, скептицизм до нового оточення й шукання правди та розв'язки українських проблем. Обидві збірки написані в 60 роках. 1-ша відзеркалює постійне життя автора в Альберті, друга — його кругосвітні подорожі-мандрівки по різних континентах.

Збірки цікаві й оригінальні тим, що враження поета асоціюються не тільки з його споминами, але й з історичними подіями чи посталями, що мали якийсь зв'язок з Україною чи її минулим. Всюди поет знаходить

щось, що пригадує йому батьківщину або її історію.

Таке історичне тло у збірці «Завойовники прерій» творить епічно-ліричний життєпис Агапія Гончаренка «Скарга». У ній ілюструє поет політичні обставини, серед яких, у 19-му столітті Агапій Гончаренко, а в 20-му столітті Яр Славутич і сотні інших зупинились у далекій холодній Канаді. Автор вказує причини вікових еміграцій українців у чужі краї, яких з рідного краю виганяє не жадоба наживи, чи експлуатації неосвоєних ще просторів, а політичні репресії та конечність шукання долі й справедливості для себе, своєї батьківщини

і своїх нащадків. У Канаді та Америці шукає поет залишків праці того першого політичного емігранта, який ціле своє життя провів у боротьбі з російським царським режимом в обороні України: «Слідів отця Агапія шукаю: Для серця — ліку, для душі — розмаю». (ст. 48). Поет не знаходить, однак, оwoчів праці того, хто стільки любови й труду присвятив своїм землякам та їхній майбутності в чужині. Ця байдужність земляків найбільше турбує і хвилює поета:

*А надовкола, занедбавши хист,
Ведуть нащадки «ракенрол» і «твист»
І орди виродків щороку множать.
Коли вас Бог у гніві побатожить?
Коли чужий розвіється дурман?*

(стор. 47-48)

Пов'язана тематикою зі «Скаргою» — баянда «Трое», про трьох емігрантів: Джона-англійця, Жана-француза, Івана-українця. Два перші прибули в Канаду для наживи й забави. Іван, навпаки, прийшов туди шукати нової вільної країни і привіз із собою непереможне бажання чесно працювати і велику любов до хліборобства. І знову відмічає поет гірку історичну правду нашої заробітної еміграції:

*Трудивсь Іван, зорав Іван
Тугі цілини прерій.
Тоді вернулись Джон і Жан
Вести ім'ям імперій.*

(стор. 12)

Невсипуща праця українських Іванів-піонерів — і похвальні гимни в честь тих перших плугаторів, що без меча зуміли підкорити собі прерії, оспівана автором у першій частині «Завойовники прерій»:

*Я не гостем блукаю балками.
Цей безкрай, яриною лункий,
Підняли золотими руками
Українські мої земляки.
І поля, і дерева, й оселі
Промовляють мені: «Ми твої!
Твої прадіди, в горі веселі,
Розорали пустельні краї...»*

(стор. 19)

Друга частина цієї збірки — «Полярні сонети» — змальовують велич та сувору красу тундри, де «від початку світу панує простір, вічність надхнен». Кожний сонет — викінчена і дбайливо намальована картина полярної природи; настрої їх, однак, песимістичний. Поет захоплений красою засніженої холодної діброви, але на синіх, замерзлих вікнах увижаються йому «береги Криму» і «квіт магнолій».

Найбільш настроєва й лірична третя частина — «Північне сяйво». Всі поезії передають почування автора. Тут переплітається радість із смутком, безнадійність із сподіваннями, втрома з юним захопленням:

*Я чую, полярний світе,
Смертельна тише,
Як серце, відчаєм гріте,
Мороз колише...*

(стор. 31)

або

*Я простягаю
Ковші долонь,
Словам розмаю
Ловлю вогонь.*

(стор. 37)

Збірка «Завойовники прерій» не лише прославляє красу природи і життєздатність «нащадків Трипіль», що зуміли в далекій чужині відтворити свою батьківщину, вона також заохочує канадських українців плекати свої звичаї і свою матірню мову:

*Тільки ти, українське слово,
Як північне сяйво з вишин,
Світиш, граєш, дзвениш святково
І даруєш безсмертний кринь.*

(стор. 21)

Поет вірить, що українська культура та українська мова процвітатимуть у Канаді та причиняться до росту цієї багатонаціональної країни.

Україну бачить поет не лише в Канаді, чи радше в Альберті, Україну бачить він у всіх місцях світу, вона живе в серці поета й мандрує з ним. У збірці «Мудрощі мандрів» майже кожна епоха історії України знайшла свій відгук у поезіях Славутича: в готиці Кельнського собору поет знаходить прагерманську гордість, якій протиставить «Дажбога життєдайний жар». У Стокгольмі поет чує «скальда величальний спів» (стор. 13), а в Осльо брентить Гаральдів плач: «Киянка, дочка Ярослава, не хоче за мужа мене». (стор. 11). Балтійське море гуде, «немов хоробрі Вітовта полки», які «сталила українська Русь» (стор. 17).

В Солуні поет величає Кирила й Методія, що «кували букви для слов'ян». Спарта для Славутича — це «Запорожжя предвічна прамати», а горбки її — «каміня Хортиці» (ст. 26).

У Ватерло поет порівнює поразку Наполеона, яка приносить нащадкам радше славу, ніж сором — із нашою Полтавою, що наповнює нащадків сумом, бо «під лукавим розбратом Москви сплямили Січ і зваги корогви» (стор. 19). Але біля пам'ятника Карлові XII-ому в Стокгольмі поет вірить в остаточну перемогу правди:

*І ми, нащадки, дух відваги зводим
І на Москву карбуємо свій слід...
На жовто-синіх правди прапорах
Я бачу кредо віри й перемоги.*

(стор. 14)

Навіть у далекому Сеулі — «біжить, багрить корейський Збруч по тридцять восьмий

паралелі», а в Кіото: «Серце співає знову, о-баб'їч доріг доли — херсонські степи!» (ст. 33). В Єрусалимі Славутич вітає свободу Ізраїлю, але думає про неволю своєї батьківщини: «Твій день настав! Моє ж нового дня високий гін розгорне ніч руїни — І звагло блисне сонце України» (стор. 58).

У Римі, на тій «торговиці ідей», поет бачить святого борця, Йосифа, що проходить «як звитяга бурі» в обороні рідної церкви: «бо не Москва, не Рим, а рідний Київ — основ духовости правдивий вияв» (стор. 21).

У «Мудрошах мандрів» читач не знайде описів архітектури чи культури даної країни, а знайде її духовість, знайде враження, яке викликає вона у мандрівників. Знайде рефлексії. Це саме — суть «Мудрощів мандрів». Збірка вміщає такоож поезію, незв'язані з мандруванням автора. Вірші ті присвячені передовсім Україні, матері поета, дружині, шестидесятникам і народнім героям.

Форма поезій в обох збірках різноманітна, переважають, однак старанно випрацьовані сонети, зразки яких були цитовані вище у зв'язку з тематикою. Поезію Славутича характеризує добірна й незвичайна рима та часта алітерація. Ось зразки з вірша — «Чо вне море»:

*Несуть по гребенях, вихрасто-білих,
Круглясто-чорних, вигнасто-злих,
Що поривають палом потемнілих
І доброю прояснілих лих.*

(стор. 68)

В наведеній строфі аж п'ять «лих», три «сто», сім «р», чотири «п», п'ять «х» і «г». Море стогне, власне, не грає, не шумить, а стогне! Не легко поетові прислуховуватись до ридань моря, до ридань батьківщини. Хоч емігрантські письменники не караються в невірільничих таборах праці, проте не легко ди-

витись їм на поневолення України, на руйнування її тисячолітніх традицій, мови й культури, і безпомічно спостерігати лихоліття. Все таки історія «запорозького моря» впливає надію в душу поета, бо «твого походу вже ніто не зборе, як не здлає український дух» (стор. 68). Поет у другій частині цієї самої поеми заявляє:

*На очисне купання
Я до тебе прийшов.
Ти — як воля остання,
Ти — як вічна любов.*

(стор. 69)

Тут, знову, координатія ритму, рими й алітерацій виражають вповні важливість і радість оновлення — не тілесного, а духового: нової віри в правду й перемогу.

Треба ствердити, що Яр Славутич — поет вишколений технічно і справді дбає про різьбу своїх віршів. Маючи талант і добірну мову, поет міг би часто досягати вершин поетичного слова, якби він не розпорозшував свій хист на багато різних ділянок — прозу, мовознавство, навчальні підручники тощо.

Сьома й восьма збірки поезій Славутича вносять в українську літературу не лишень екзотику далеких країн, але й новий спосіб виражування рефлексій за допомогою асоціації думок, історичних фактів, їх подібности або протилежности, та за допомогою контрастив-почувань: любови — ненависти, чи гордості — пониженья.

Поруч ерудиції, добірної мови й різьби слова в останніх двох збірках Яра Славутича вдумливий читач знайде щирий патріотизм і правдиву синівську любов до батьківщини. Крім того, читач в Україні знайде цілий світ таким, яким його сприймає українська еміграція.

ПОЛКОВНИК УВК ІНЖЕНЕР ІВАН КАЛИНОВИЧ

Дня 26 квітня 1973 року перед полуднем перестало битися серце доброго вояка, підполковника Української Армії, широкого патріота, невтомного працівника на громадському полі, борця за волю України, доброго побратима та щирого приятеля інженера Івана Калиновича, який народився 27 травня 1893 року в Кременчузі на Полтавщині.

З Покійним запізнався я ще в часі Першого Зимового Походу, як з сотником Української Армії. Богданівський і Окремий Кінний Полк часом стояли в сусідніх селх. Рано, вирушаючи в похід, ми часто бачилися, а часом мали змогу перекинутися кількома словами з Покійним.

При закінченні Визвольних Змагань разом були інтерновані в польським таборі у Вадовицях, а пізніше з невеликою групою старшин були перенесені до табору в Щалково. Мешкали в одному старшинському бараці ч. 51 А. Разом, не зовсім легально, здобували опал для єдиної залізної печі в одному бараці в Щалково, що в ту страшну зиму опалювався і не мав жертв-обморожених, або й цілком замерзлих людей, що траплялося в інших бараках. Спільно переносили всі «приємності» приготовані нам шовіністичним польським «союзником» включно з голодом, холодом та повним браком найкращих потрібних речей включно

з білизнами, милом і пранням... Хто був в «гостях» у того милого «союзника», той ніколи того не забуде... Чимало пережили різних шикан і прикрих хвилин в тому польському таборі, відрізаному від цілого світу колючими дротами, без права виходу до міста.

Мали два роки часу, щоби обговорити всі події, пов'язані з Визвольними Змаганнями 1917-20 рр. Пізніше час від часу зустрічалися, а в ЗСА два рази на тиждень обмінювалися листами і мали все домовлене.

Лише у вересні 1922 р. вдалося нам офіційно виїхати до Чехословаччини для закінчення високої освіти. Разом виїздимо до Познані, де одержали чеську візу. Там же пережили насмішки поляків, які не хотіли вірити тому, що ті особи їдуть закінчувати високу освіту, а вигляд наш після польських таборів був такий, що тяжко було повірити, що то є студенти. Пережили менш приємну кватрантану вже в Пардубицях, щоби через Прагу дістатися до Подебрад. Коротко зупинилися в гуртожитку в замку Краль Іжго. Знаходимо помешкання в с. Клуки в 2-х км. від Подебрад. Мешкаємо в одній кімнаті. По закінченні середньої освіти кожний з нас втратив 7-9 років, часу, коли ми не бачили друкованого слова. Повстає питання чи дамо собі раду. Записуємося на економічний факультет Української Господарської Академії. Але через 5-6 місяців перейшли на агрономічний факультет, запропонувавши, що цілий рік навчання на агрономічному відділі ми доженемо протягом вакацій і ми ту умову виконали.

Прийшлося працювати дуже тяжко, бо треба було здати ті іспити, які студенти агрономічного відділу вже здали перед нами. Рівночасно треба було ходити на виклади, брати участь у практичних вправах, які забірали багато часу, а спеціально хемія, ботаніка і лісівництво.

В короткому часі крім цієї нормальної для кожного з нас нагузки, полк Калинович став допомогою силою при кафедрі хемії, себто був асистентом завідуючого катедрою, на якому становищі залишився до часу закінчення Академії.

При кінці 1923 р. ми вже належали до кращих студентів агрономічного відділу, а 14 квітня 1927 р. лише з маленькою групою студентів здали т. зв. «державний» іспит, який дав нам титул інженера і у всіх відносинах прирівняв до абсолювентів високих чеських шкіл, бо по програмі УГА наші знання були значно більші. Це дало змогу багатьом абсолювентам Укр. Господарської Академії займати високі фахові становища на Чехах, що ще більше підносило авторитет нашої Альма матер.

Інж. Калинович хотів працювати серед своїх людей, щоби з ними поділитися своїми знаннями. Але гетьманцеві одержати візу і дістатися в Галичину або на Волинь було впрост неможливо. Тому Покійний переїхав на Закарпаття. Займається тут огородництвом і молочарством та громадською роботою. Лише в 1929 р. вдалося Покійному якимсь чудом одержати візу. Приїхав до Збаражу, але староста заборонив йому не лише агрономічну працю, а й не дозволив на побут. Інженер виїздить до Золочева. Працює, як повітовий агроном при ПСК Золочів. Дуже скоро здобув собі повне довіря селян і повне вдоволення Дирекції ПСК — збільшення торгів. Поступають великі замовлення на штучні погної, с. г. машини, шляхотне насіння збіжжя, на розплідників худоби, свиней, расових курей і т.п. і т.д. Під кожним оглядом господарство в повіті за вказівками досвідченого агронома, змінюється впрост на очах. Але старство не лише не допомагає, а навпаки, на кожному кроці робить перешкоди. На всі виклади інж. Калиновича, на яких не було жадної політики, бо обговорювалися лише господарські справи, висилає своїх агентів з пра-

вом заборонити виклади. Агенти слідкують за кожним словом Покійного, але причепитися не можуть. В половині червня 1930 старосту Дороша змінили старостою Гавенда. Це дало змогу тим панам позбавити Покійного не лише права працювати, а й жити на терені цілої Польщі. Так шовіністи віднесли до старшини Української Армії, який разом з іншими спричинився до «цуду над Вислем» і в свій час рятував і Україну і Польщу перед наїзником зі сходу — перед большевиками. В подяку за те поляки абсолювентам УГА, бувшим старшинам Української Армії, давали дозволення на побут на укр. землях лише на півроку, рідко коли на рік, при першій нагоді виставляли з повіту.

Так Покійний мусів покинути улюблену працю і змушений був повернутися на Закарпаття. Оселився в с. Страбичево коло Мукачева. Тут учительює і далі займається громадською працею, національно усвідомлює населення, яке хотіли денационалізувати і чехи і мадяри. За Карпатської України бере діяльну участь в організуванні віддлу Карпатської Січі. Нові окупанти, мадяри, заарештували Покійного. З тяжким трудом вирвався Він з мадярського концентраку. Переїздить разом з Родиною до Німеччини. Працює на фабриці около Берліна, але і тут скоро повертається до громадської роботи.

Св. п. Гетьман Павло покликає його до праці в Українській Громаді, а потім доручив йому заступати інтереси Української Громади в Українській Установі Довіря. Багато визначних осіб, які здавали собі справу з безпеки, тяжкої відповідальности на тому становищі, відмовилися від праці там, але інж. Калинович погодився прийняти це призначення. Праця тяжка, відповідальна, яка вимагає зручності і дипломатії. Треба було виконувати поручення Пана Гетьмана, який найбільше турбувався справою нашого робітництва, примусово вивезеного німця-

ми на роботу, та нашими військовими полоненими. Інж. Калинович добре давав собі раду зі всім. В тому скоро переконався п. Гетьман і тепер журився тим, «як довго інж. Калинович витримає на тому становищі?».

Найменше раз на тиждень Він приходив з докладом до п. Гетьмана і користав з його повного довіря, а Українська Громада була горда за гідне і солідне заступлення її інтересів.

По капітуляції Німеччини певний час Покійний працює в Мюнхені, а потім разом з іншими переїздить до ЗСА. Осів на стало в Маплевуді. Не зважаючи на працю для забезпечення існування, не лишає громадської роботи. Покійний ціле життя стояв на становищі продовження наших історичних традицій — був гетьманцем. Був головою 14 Відділу УГО-А в Неварку. Як відданий та видатний гетьманець належав до Вищого Проводу Гетьманського Руху — член Ради. Крім того, постійно дописував в пресі де ділився з Читачами своїми спогадами учасни-

ка Визвольних Змагань. Мав дуже добру пам'ять, а тому був впрост ходячою енциклопедією. Велика шкода, що цінні спогади цієї видатної особи не вийшли окремою книгою.

Покійний з захопленням належав до Українського Вільного Козацтва (станція ч. 6 ім. «22 Січня»), бо здавав собі справу з того, що то є одинокий спосіб поставити цілу націю до оборони її права вільно жити під сонцем та зробити її не лише сильною, але й НЕПОБОРНОЮ.

Осиротив Дружину Мирославу, Сина Богдана, Дочок Ірену, Марту і Маріанку з їх Родинами. Їм висловлюємо найглибше співчуття.

В особі інж. Калиновича втратили ми доброго і відважного вояка, доброго і так потрібного фахівця, щирого працівника на громадській ниві, та щирого, доброго і відданого гетьманця-державника.

Нехай буде Йому Вічна Пам'ять!

Віктор Вакуловський

СУМНА ВІСТКА

Ділимося з нашими читачами сумною вісткою, яка надійшла до нас, що в Боффало, стеїт Нью Йорк дня 17 квітня 1973 року упокоївся співробітник нашого журналу Сотник Дієвої Армії УНР ІВАН ПАНЧЕНКО, колишній старшина 1-го Українського Корпусу.

Покійний був автором прецінних першоджерельних спогадів про організування того славного корпусу, що відіграв визначну роль в обороні молоді Української Держави. Написавши ту працю за рік пред своєю смер-

тю. Він дуже турбувався тим, що не мав де її опублікувати і був дуже радий, коли її побачив на сторінках «Українського Козацтва» чис. 2 (20) за квітень 1972 року.

Наша ж редакція була щаслива, що Покійний довірив нам свій скарб і ми сповнили його палке бажання. Не думалось, що бл. п. Автора так скоро не стане між нами, щоб ще дістати від нього дальші анали спогадів з його вояцького життя.

Вічна Йому Пам'ять!

ВІДИЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ ЩИРІ ПРИХИЛЬНИКИ УВК І «УК»

Пор. інж.-доктор Микола РОЗНАТОВСЬКИЙ народився в с. Ховзовка, Глухівського повіту на Чернігівщині, 14 грудня 1896 р. в священничій родині, закінчив Правничий Факультет Університету Св. Володимира у Києві і

УГА у Падебрадах, Чехія. Помер 17. лютого 1973 р. в м. Дітроїті де похований на цвинтарі Евіргрейн.

Покійний був членом Гетьманської Ради, і Головним Суддею Гетьманського Руху і членом УГО-А в ЗСА.

Сотник Серцій ШКУТЬ народився на Полтавщині, Україна, в хліборобській козацькій родині. По закінченні військової школи служив в одному із піших полків російської армії, а від листопада 1917 р. в Українській армії аж до часу демобілізації її 30 червня 1924 р. в Польщі. Учасник Зимового

Походу 6 грудня 1919 р. — 6 травня 1920 р. В'язень німецького кацету, де стратив своє здоров'я. Помер 31 грудня 1972 р. в Денвер, Кол., де й похований на мійському цвинтарі.

Вічна їм Пам'ять!

М. Я.

Експедиція розшукує човни і зброю довкола Хортиці

На острові Хортиці, одному з центрів запорізького козацтва, вирішено влаштувати історичний заповідник. Заки на острові розпочнуться більші підготовні роботи, група ініціативних робітників, інженерів, студентів та аквалангістів-водолазів з міста Запоріжжя вирішила здійснити впродовж кількох років докладне обстеження досить глибокого дна Дніпра довкола острова Хортиці і створити із знахідок Музей. Експедиція дістала назву «Скіф-71», треба б по-українському «Скит-71». Учасники експедиції вивчають різні історичні джерела, в тому й праці академіка Яворницького, збирають перекази й відомості серед народу, і вже тоді усталюють чергове місце підводних пошуків. Біля острова Хортиці в минулому пропливали княжі кораблі, грецькі судна, турецькі «каторги», а за козаччини в

хортицьких затоках стояло сотки козацьких «чайок». На початку 18 століття російський уряд збудував поблизу Хортиці, на меншому острові Байди, корабельню, яка будувала судна для боротьби проти турків. Але майже всі ті судна затонули під час страшної бурі на Дніпрі, а потім у 1739 році, затонули ще 43 судна під час скресання криги на Дніпрі. Тепер експедиція знаходить рештки тих суден, якорів тощо. Знайдено кілька ядер з козацьких гармат. Експедиція підняла з Дніпрового дна велетенський козацький дуб.

Запорізька експедиція працює «на громадських засадах», без державної допомоги на власні кошти. Про «громадські засади» коротко була згадка в «Молоді України» з 5-го вересня.

ЩО ПИСАВБИ Т. ШЕВЧЕНКО В НАШІ ДНІ

(Вірш надісланий з України)

О сестри, сестри добро Вам,
Мої голубки молодії,
Для кого в світі живете?
В щасливі дні Ви народились,
В батьків на шії сидите
І з них останню копійчину
Собі на тряпки дерете.

Вас і не лають і не б'ють,
На танцях вирости гучних.
А матері на працю йдуть,
І Вам копійчки несуть.

А одяг Ваш, о Боже, Боже,
На що спідниці тії схожі!
Таких іще не бачив світ,
Там видно все творіння Боже —
Спину і живіт.
І все, що гоже і не гоже.
Всього сказати я не можу,
Не хватить совісті на те.

Гусарський чобіт до коліна,
По під очима синяки,
На голові копиця сіна,
В якій ганчірки і баньки.

А коси жовті, сині, білі
Якісь крапки по всьому тілі,
На грудях кінської пряжки
На шию начипили звірів,
Які вже тільки не були,

Коти, лисиці, норки, криси.
Не вірю сестри — це не Ви.

А коси, сестри, що зробили?
Та щоб Вас Бог карав за це!
З кінської гриви поробили,
Та ще й шиньйоном зовете.

Руді ті патли, білі, сині,
А нігті-пазури орлині,
На грудях кінські бляшанки,
На поясах цепки собачі,
Що хоч на привязь Вас бери.

Де ж ті голубоньки ясні,
З піснями тими чарівними,
Що звеселяли білий світ?
А Ви пісні позабували
І як собаки гарчите
І музику оту страшенну
В сундуках все несете.

І мабуть, я білий світ покину
І ляжу знову в домовину,
Не можу я перенести,
Що Ви із себе, сестри милі,
Чортів з рогами поробили,
Та ще й чіпляєте хвости,

Пояснення слів: Криси — щурі, це-
пки — ланцюжки, сундук — скринька.
(«Український Голос» 18. 4. 73)

ХТО ПОМАГАЄ ВИДАВАТИ НАШ КВАРТАЛЬНИК
(Крім точних кольпортерів, передплатників і післяплатників)

ВИКАЗ ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД
від 1 березня до 30 квітня 1973 року

Новий свій другий КНЯЖИЙ ДАР зложив:

Полковник Микола ЯНІВ: **замість квітів на свіжі могили** спочивших в Бозі — Поручника 3-ої Залізної дивізії інж. д-ра Миколи РОНАТОВСЬКОГО і Сотника 4-ої Київської дивізії Сергія ШКУТЯ 15 доларів, на **«писанку» для «У, К.»**, 25 доларів та ще додатково 9.50 дол., разом дол. 49.50. (Це склало загальну суму його дарів на прес. фонд 225. дол.).

Це вже з черги 14-й раз поступив такий щедрий дар на підтримку нашого журналу від його ширих прихильників.

Замість квітів на могили своїх родичів:

Мама Теклі з дому Стеців і Батька Йоана Федоровича зложив їхній син Рудольф Федорович, розвідник зпід Крут та Славного Війська Запорозького і ветеран Канадійської Армії 10 канад. доларів, то є дол. ЗСА 9.50.

Як писанку для «Українського Козацтва» подарував Курінний УВК Клим Черевченко 5 доларів.

ІНШІ ДАРИ (в доларах):

Я. Різник 5, Д. Ільчишкін 3.80, М. Семирозум 20, Х. Пітерсон 10, В. Мошинський 20, М. Брик 3.40, С. Ган 1.90, Кл. Черевченко 3, Г. Ткаченко 1.90, д-р Е. Карапінка 3, С. Гнатківський 2.

В. Білинський 1, Т. Грінченко 5.25, Г. Подгурець 4.75, І. Пушка 1.90, С. Німець 4.75, М. Козак 1.90, О. Самчук 0.95, Ів. Решетник 0.95, Ст. Загоруйко 0.95, Є. Гайдамовський 1.90, М. Романюк 0.95, В. Ткачук 0.95, М. і К. Клепачівські 23, о. Ст. Позняк 0.75, П. Ярмач 3, В. Поливкан 10, д-р Р. Дrajнговський 3, Я. Кіпкало 5, Р. Завадович 1.25, М. Личик 2.25, З. Дончук 5, О. Семотюк 5, М. Чопівський 10, Ів. Винник 26, Н. і М. Котис 3, М. Уркович 5, О. Желіховський 2, о. Прот. П. Сацевич 4.75, о. П. Блажук 1.90, Ів. Кривик 4.75, п. Боярчук 4.75, о. Я. Костецький 2.32, І. Ільків 5, Н. і П. Клименко 15, Г. Репа 19, Д. Дорош 9, М. Юзефович 3, д-р С. Кочій 5, В. Сімянцев 1, В. Бунчук 1, п-і Р. Остапчук 2, А. Пелесей 1, П. Кашинський 5, Д. і В. Качало 2. Разом по цьому списку 290.92 доларів.

А всіх дарів на Пресовий фонд за відчитні два місяці поступило 354.92 дол.

Крім того, на потреби Генеральної Канцелярії УВК прислали: С. Левченко 4 дол. і Р. Федорович 17 дол., разом 21 доларів.

Всім Вельмишановним Жертводавцям широго - сердечного побратимського спасибі!

Редакція і Адміністрація «У. К.»

Printed by:
UKRAINIAN - AMERICAN PUBLISHING
and PRINTING CO., INC.
2315 West Chicago Ave. Chicago, Ill. 60622 USA